

GALWAD DIFRIFOL

MEWN

CARIAD Cristnogol

At yr holl BOBŴL,

I ddychwelyd at

Ysbryd C R I S T

Y
ENDDYNT eŷHUNAIN;

Fel y delont i Jaw'n ddeall pethau DUW, a
thrwy hynny gael eŷCynorthwyd i'w wafnaethu ef yn gymeradwy: Gŵda fyw faint o Sylw
a'r y pethau sy'n Canlyn;

YMHERTHYNAS:

I. Cariad Duw yn gyffredinol, yn danfon ei Fab i farw dros bob dyn.	}	V. A'm y Swpper.
II. Yr Scrythyrau Sanctaidd.		VI. A'm Berffeithrwydd. <i>th/</i>
III. A'm Addoliad.		VII. A'm yr Adgyfodiad.
IV. A'm Fedydd.		VIII. A'm Dyngu.
		IX. Y Diweddiad.

i Thef. v. 21. Profwsch bob peth, a deliwsch yr hyn sydd adda.
Ruf. i. 19. O ran mas'r hyn sydd ~~ad~~ adnabod o Dduw, sydd eglur
ynddynt hwy.

Gan BENJAMIN HOLME.

Wedi ei Gyfiaethu er mwyn y Cymry, allan o'r Seithfed argraffiad yn y Sae'neg.

Rhodd James Phillips i'r Aisiant Morys. 1776.

GAL W AD DIERIEFOL

W. S. E. M.

CARLAD Cristobol

At vi boll ROBB

10. Lyubov V. T.

Ysbyrd C R I S I

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1. *Y ddaeth i lawr ddall ohera D U W a*
rhwyfau yng gael eu cyrruwyd new wanne.
the of yn gyrruwyd: Ohera new iant o sylw
o y betha yn Canol.

Y M H E R T H A S :

44
4.2
76

Rbag ymadroedd at y DARLLENYDD.

Fy ngyfaill y DARLLENYDD.

YR hyn fyd ymma wedi roddi allan o flaen dy Olwg, fydd wedi Scrifennu mewn mawr gariad, a'm dymuniad ydyw ar i'r Arglwydd trwy ei Ysbryd glan roddi itti Jawnddealltwriaeth o'r Gwirioneddau fydd wedi gosod ymma ar lawr. Ein Egwyddorion a'n Dysgeidiaeth yn helaeth a gamosodwyd allan, a llawer o Eiriau a Scrifenadau Ein Cyfeillion a wyrdrowyd ag fydd wedi Camfynied gan lawer o rai oedd yn fyrr or Cariad, yr hwn ydyw rhwymyn perffeiddrwydd; Yr Apostl a ddywedoedd yn rhagorol yn ei Epistol Cynta at y Corinthied. *I fod Cariad yn birymaros, yn* ^{Cor. 13. 4.} *gymwynasgar, nid yw Cariad yn Censfigennu, nid* ^{3. 4.} *yw yn ymffrostio, nid yw yn ymchwyddo, nid yw yn gwneythyr yn anweddaidd, Nid yw yn Ceisio yr Eiddo ei bun, Ni chythryddyr, ni feddwl ddrwg, nid yw lawen a'm angbyfiawnder, ond Cyd lawenban y mae ar gwirionedd : O, na bae iddo brefaelio ymysgc plant Dynion yn Gyffredinol, Fel ag na byddau dym Censfigennu y naill wrth y llall; y mae Cariad mor bell oddiwrth ddywedyd drwg, neu wneythyr drwg, fel nad yw ef yn meddwl un drug; Canys fe ddywed yr Apostl yn y. *A phe porthwn y tlodiion a'm boll* ^{1 Cor. 12.} *dda, a phe rhoddwn fy nghoroph i'm llosgi, ag heb gennyf gariad, nid yw ddim llesadimi. Mor**

ddymuol fyddde fod pawb yn ymdrechu i
 ragori yn hyn, fel trwy ba un y bydde Sain
 Sanctaidd ymysgc plant Dynion. Y Traethawd
 bychan ymma a Ddychon ddyfod i ddwylo
 llawer, ag ni ddigwydd i rai llyfrau helaethach
 ddyfod, Y rhai a roddant fwy Cyflawn a neull-
 duol Gyfri o'n Athrawiaeth, a'n Egwyddorion,
 Ac os bydd i'r hyn sydd wedi bennodi arno, yr
 hyn a Grybwyllyr yn neullduol a'm dano, gael
 bod yn Effeithiol i symmyd ymaith Rhagfarn,
 ag agor Dealldwriaeth y rhai Crefyddol, ag
 Ewyllysgar, hyn yn Dra helaeth a Ettyb ddy-
 muniad yr hwn sydd yn Ewyllyfio yn dda itti,
 ac i bob dyn.

Amsterdam, y 18. o'r 10.
 Fed Mis. 1723. N. S.

Benjamin Holme.

GALWAD

GALWAD DIFRIFOL

M E W N

Cariad Cristnogol

At yr holl B O B O L, &c.

M E G I S ac y bu yr Arglwdd yn Rallawn
 ac yn aiddfwyn tuag at blant Dynion, y
 rhai a aethant ar gyfeiliorn oddiwrtho
 ef, iddo ddanfôn, Ysbryd ei fab iw Calonau hwy,
I fod yn Arweinydd ag yn ddysgawdwr yddynt hwy, Gal. 4. 6
 yr ydys yn mawr ddymuned yddynt gymeryd sylw
 o hono ef, trwy yr hyn y byddont abal i wrthsefyll,
 a gwrthwynebu Gelyn ai henaidiau, yn ei holl
 Demptasiwnau ai ymosodiadau, Canys Gwir yw,
 megis y dwedodd Chrïst, hebosi ni ellwch chwi
 wneythyr dim; nid allwn heb gymorth ei Ysbryd
 ef wrthsefyll y brofedigaeth leiaf, oblegid, yn y
 goleini Duwiol hwnnw, yr hwn sydd yn goleuo pob
 dyn a'r y sydd yn dyfod I'r byd, Yn rhoddi i feibion *Joan 1. 9*
 a merched Dynion amlygiad neu Eglurhad or hyn
 sydd ddrwg, y mae gallu yw helpu nhwy i wrthwy-
 nebu ac i wrthsefyll y Gelyn yn e'i holl Brofedigae-
 thau fel y golygont hwy ef, Ond y mae llawer o
 bobol yn ddiethriaid I'r goleini Duwiol hwn, Er
 bod yr Apostol yn dywedyd ini pa fodd y Dychon
 Dynion ei adnabod ef, yn Ei Llythyr at yr, *Eitb'r* *Eph. 5. 13*
pob petb wedi yr argubodder ef, a Eglyrir gan y goleini,
Canys pa betb byna'g sydd yn Eglyro goleini yw, nid
 yw bechod I un gael ei demptio; os Caeuff (neu)
 y Ceidw Dynion allan y Temptasiwn, Cyn Gynted
 ag

ag y gosodyr ef oi blaen hwynt; oblegid ni a ddarllenwn i Grift gael ei brofi lawer Ffordd. Ond te a orchfygodd y Temptiwr trwy ei wrthwynebu ef, *Ar Jesu a arweiniwyd gan yr Ysbryd i'r anialwch i'r Demptio gan Ddiabol.* Ar Apostol Jaco hefyd a ddywed *Gwrthwynebwch ddiabol, ac fe af y oddi-wrthych, nesewch at Dduw, ac fe a Nesa attoch chwí.*

Mat. 4. 1.

Jaco 4. 7, 8.

At yr Ysbryd ar goleini Sanctaidd hwn, yr hwn y sydd yn peru i ddyntion weled y drwg pan, byddo yn ymgynnaig yddynt yr ydym ni yn ceilio troi medduliau plant Dynion, fel trwy hynnu y gallont wrthfetyll y Gelyn yn ei brofedigaethau; yr ydym yn darllen yn y Dadgyddiad. 21, 23, 24. A'm y Cenhedloedd, esy rhai Cadwedig O honynt, a Rodiant yngoleini yr oen, Os rhodiwn yn y goleini ebe, *Ef fal y mae ef yn y goleini, yna mae genym ni gymdeithias ai gilkdd, a gwaed Jesu Grift ei Fab ef sydd yn Ein Glanhau ni oddiwrth bob pechod, Pe bae pawb ac sydd yn proffesu yr Arglwydd Jesu Grift yn rodio yn ei oleini Sanctaidd ef, fel y dylent, yna y dangosent hwy allan Griftnogeiddrwydd yn ei burdeb, Ac a Arddurnent Athrawiaeth Duw Ein Jachawdwr, trwy fyw yn dda, ac yn Sanctaidd; Yr ydym yn darllen yn y Goleini a lewyrchodd yn y Tywyllwch, ar Tywyllwch nid oedd yn ei amgylfred ef. Pa sawlo rhai ac sydd yn deieithriaid i'r goleini Sanctaidd hwn, y parodd Duw iddo lewyrchu ynghalonau tywyll Dynion a ddywedasant yn ddrwg a'm dano ef, ac hefyd am lawer a ddygasant Dyttiolaeth iddo ef? Yr ydym yn darllen fod yr Apostol Paul wedi ei ddanfoni i Droï Dynion o dywyllwch i oleini, ac o feddiant Sattan at Dduw, a hyn yn awr ydyw mawr ymdrech y rhai ydynt wir Winidogiion Chrïst, i droi plant Dynion at y gwir oleini yr hwn yr ydym yn darllen a'm dano yn sydd yn goleuo pob dyn ac sydd yn dysod i'r Byd, ni ddyleu neb wrthwynebu y Duwiol oleuni yma, na dirmygu y wir ffordd hon o addoli Duw. O herwydd ei bod yn Cael dywedyd yn ddrwg a'm dani gan lawerodd o'r rhai nad ydynt yn*

1 Joan 1.

Joan 1. 5.

Joan 1. 9.

yn Gydnabyddys ar ffordd yn yr hon y gwasnaethon
edd yr Apostol Paul Dduw, y rhai oeddent
ddieithred iddi ai Galwasant hi yn Herefi; At rhai Acts 24. 14.
Credadwy oddent Seft, neu Grefydd ag oedd yn
Cael dyweyd yn ei herbyn ymhob lle; At fe Ddy. Acts 28. 22.
wedwyd am Grist. *Et a gredodd neb o'r pennaethied,* Joan 7. 48.
neu o'r Phariseaid ynddo ef, ond y bobel byn y rhai ni 49.
wyddant y Gyfraith, melltigedig ydynt. Yr oeddent
mor anuallys, hyd onid oeddent yn Cyfrit y sawl a
gredent y nghrist yn feldi gedig, llawer o blant
Dduw a ddywedwyd yn ddrwga'm danynt, gan y rhai
oeddent ddiethriaid Ir Arglwydd, Ebe Joan yn ei
Epistol Cynta iii. 1, 2. *Gwelwch pasaeth Gariad a*
raes y Tad arnom, fel ein Gelwyd yn feibion i Dduw;
oblegid byn nid Edwyn y Byd chwi, oblegid nad adnabu
ese ef. Mae ef yn rodidi reshwm, pa ham nad oedd
y byd yn ei adnabod hwy, O herwydd ebe fe nad
adnabu ese ef. Tra yr oedd Saul heb adnabod Duw,
fe a Erlidiodd ei bobol ef, nid oedd ei holl Ddysgei-
diaeth a'i Scolheistod yn rheddi iddo ef mor gwybo-
daeth o Dduw, nag y chwaith wybodaeth oi bobol;
A Saul Etto yn chwytbu Bwgythion a Chelaneddau yn Acts 9. 1, 2.
erbyn y. Dysgyblion, a aeth at yr Archoffeiriaid, Ac a 3, 5.
ddeisfodd tybtyrau i Ddamascus, fel os ceu ese neb or
ffordd hon, paun benna bynag ai Gwyr ai Gwagedd,
fel y galleu ese. *Ea dwyn hwy yn rhwym i Jerusalem,*
ac fel yr oedd ese yn ymdaith, bu iddo ddyfod yn Agos i
Damascus, ac yn ddifmwyth llewyrchoedd o'i amgylch
aleuni or nef, ag a Glybu lais yn dywedyd wrtho, Saul,
Saul, Pabam yr wyt yn fy Erlid i, Ac fe a ddywedoedd
puwy wyt ti o Arglwydd? Ar Arglwydd a ddywedoedd
myfi yw'r Jesu yr hwn yrwyt ti yn ei Erlyd, Caled yw
itti wingo yn Erby y Swmbylau. Y mae yn dybygol
new yn beth yw'i ofni, na does mo lawer yn Gwy-
bod fod yr Arglwydd trwy ei Ysryd yn ei dwysbigo
nhw yn y rhan oddifewn Pan wnelont ar fai, Y
nawr dyma wreiddin Erlydigaeth, pan ybo Dynion
heb adnabod Duw, na'r rhai fydd yn mewngwirio-
nedd Oi Bobol ef, mae'n yn hwy yn Erlid gwir
addolwyr

addolwyr Duw, megis *Hereticciaid*, Pa faint o Rhifedi or Merthyron yn amser y *Frenbines Mary*, a Erlidiwyd ac a rhoedd i farwolaeth megis *Hereticciaid*, ganthynt hwy y rhai nid adwaeynent Dduw, a pha faint o Rifedi a Erlydiwyd o'n Cyfeillion ni hyd farwolaeth, gan y rhai oeddent ddieithriaid i'r Arglwydd ai Bobol, ond fel yr odded Gynt, fellu y mae yn awr, yr hwn a aned or Cnawd fydd yn Erlid yr hwn a anwyd or Ysbryd; yr ydym yn darllen fel

Joan 15. 18, y dywedodd Crist wrth ei Ganlynwyr yn ' Os y Byd
19, 20. ' ach Cafayff chwi, chwi a wyddoch iddo fy ngalau
' i och blaen chwi, pe buafech chwi or Byd, y Byd
' a gareu yr Eiddo, ond o herwydd nad y dych or
' Byd, Eichr mi ach dewisiais chwi allan or Byd, am
' hynny mae'r Byd yn Eich Cafau chwi, Cofiwch
' yr ymadroedd a ddywedais wrthyh, nid yw'r
' Gwas yn fwy na i Arglwydd, os Erlidiasant fi hwy
' ach Erlidiant chwithau.' Rhan neu Gyfran amriw
o ddilynwyr Crist, a fy Cael ei herlyd, ai dirmygu,
a Dywedyd yn ddrwg yn ei herbyn, neu am danynt,
Ond Ein, Jachywdwr i annog ei ddilynwyr i ddio-
ddau Erledigaeth. Gwradwydd, a Dirmig Dynion,

Mat. 5. 11, a ddywedoedd yn ' Gwyn Eich hyd pan ich gwrad-
12. ' wyddant, ag eich Erlidiant, ac y dywedant bob
' drwg Air yn Eich Erbyn er fy mwyn i, a hwy
' yn gelwyddog, Byddwch lawen a hyfryd, Canys
' mawrtydd Eich Gwobr yn y Nefoedd, oblegid
' fellu yr Erlidiasant hwy y Prophwydi a fu' och
blaen chwi, Er bod y rhai agredasant ynghgrist, yn
Cael ei Cyfri gan rai yn felldigedig, Etto dedwydd
oedd y rhai a gredasant yntho ef, Ac ai Derbyniasant

Joan 1. 12. ef; ' yddynt hwy y rhoes efe allu i fod yn feibion i
' Dduw,' hyn ydyw y Dedwyddwch mawr y maent
hwy yn ei gael ief y sawl y fydd yn derbyn Crist
trwy ei ysbryd i'w Calonau, fel y delont hwy yn
ufydd, neu yn ddarostyngedig iddo ef, Nid ydynt
yn unig yn derbyn gallu i orchfygu ei trachwantau,
ainwydau, Ond hetyd gallu i wneythyr Ewyllys
Duw, a chadw ei orchyminion. Ond Pa *Sawol*
fydd

fydd yn Ddieithriad i ymddangosiad yr Arglwydd
 Jesu Grift yn y rhan oddimewn, trwy Oleini ei
 Ysbryd yng halonau Dynion, a Edrychasant arno
 yn athrawiaeth Ddiethr fod yn pregethu Christ
 oddimewn. Dyma 'r Dirgelwch a fy giddiedig Col. 1. 26,
 oddiwrth oesoedd, a chenedlaethau, ond yn awr a 27.
 Eglyrwyd yw ei Saint ef, i'r rhai yr hyfbusoedd Duw
 beth yw golyd Gogoniant y Dirgelwch hyn ymhlith
 y Cenedloedd, yr hwn yw Crist yno chwi Gobaith
 y Gogoniant. A phan y Bydde rhai o'n Cyteillion
 ni yn Dwyn Tyftiolaeth I'r Goleini Duwiol hwn.
 ' Yr hwn fydd yn goleuo pob dyn fydd yn dyfod i'r Joan 1. 9.
 ' Byd,' llaweroedd a Rhyfeddasant wrth hynna, Pa
 fodd y gallau goleini fod mewn dynion Ac amriw a
 ddywedasant yn ysgafn am yr Ysbryd, Er Ein bod
 yn darllen, ' Cynnifer ag a arweinir gan Ysbryd Rhuf. 8. 14.
 ' Duw, ydynt Blant i Dduw.' Mae'r Apostol yn
 Dywedyd, ' Pwy ddyn bynnag na byddo Ysbryd Rhuf. 8. 9.
 ' Duw Gantho, nid yw ddim yn Eiddo iddo ef,'
 os nid ydyw yr Ysbryd hwn yn arweinidd i Ddynion,
 nid allant hwy fod yn Griftnogion, nac yn Aelodau
 o Eglwys Crist, Er ei Bod hwy yn ofalys am gadw
 llawer Jawn oddaliadau Canys yr ydym yn darllen,
Nad yw yngrist Jesu nag Enwaediad, na Dienwa- Gal. 4. 13.
 ediad, yn llefau dim, ond Creadyr newdd, ac fel y
 delo. Dynion i gael ei geni or anian Dduwiol,
 wedu Ei Creu o newydd yngrist Jesu i weithredo'dd
 da, yna y deant i gael Jawn dduall am bethau Duw;
 Fe ddywedoedd Crist, ' yr wyf yn diolch iti o Dad Mat. 11.
 ' Arglwydd Nefoedd a Dauar, o herwydd itti 25, 26.
 ' giddio yr pethau hyn oddiwrth y Doethion ar
 ' Duallys, ai datcyddio neu hysbysu hwy i Fabanod
 ' Canys fellu y rhyngodd boedd itti o Dad,' yr hwn
 fydd wir blentyn i Dduw, a chwedi Eni oi Ysbryd
 ef, fydd a mwy o wir wybodaeth Deimladwy o
 Dduw, ac hefyd o Ddirgeledigaethau ei Duernas ef,
 nac a all Dynion Gyrhayddyd iddo yn i Cyflyrau
 natyriol, anychweledig trwy ei holl ddoethineb ai
 Dyticallanol, Canys yr ydym yn darllen, ' Nad 1 Cor. 11.
 ' yw 14.

‘ yw y dyn anianol yn derbyn pethau Ysbryd Duw,
 ‘ Canys ffolineb ydynt ganddo ef,’ ac nis gall ei
 gwybod, Canys yn Ysbrydol y bernyr hwynt, y
 mae’nt Ty hwnt yw cyraedd ai amgyffred. Yr
 1 Thef. 5. Apostol a ddyweid ‘ profwch Bob peth a deliwich
 21. ‘ yr hyn sydd dda.’ Y nawr y ffordd i Ddynion
 gael Jawn ag Eglyr Ddatcyddiad or Gwirionedd
 ydyw ydynt ddyfod at y Duwiol oleini hwnw yr
 hwn y parodd Duw iddo lewyrchu ynghalonau Dy-
 2 Cor. 4. 6. nion ; yr, Apostol a ddywed yn y.

‘ Duw yrhwn a barodd i’r Goleini lewyrchy allan
 ‘ o Dywyllwch, a ddisgleiriodd yn Ein Calonau ni i
 ‘ roddi ini wybodaeth o Ogoniant Duw, yn wyneb
 ‘ Jesu Grift.’ Ac fel y mae yr Arglwydd Trwy ei
 oleini yn rhoddi itti olwg a Datcyddiad or Gwirio-
 nedd. Yr wyf ‘i yn Dymyno am itti ei dderbyn ef,
 ac uno ac ef ; yr Arglwydd ebe ‘r Prophwyd a
 ‘ Ddangosodd itti o ddyn, beth y sydd dda ; a pha
 ‘ beth y mae efe yn ei ofyn genyt, Gwneythyr barn,
 ‘ a hoffi Trygaredd, ac ymostwng i rodio gida’th
 ‘ Dduw.’

Yn awr nid ydyw yr Arglwydd yn unig trwy ei
 Ysbryd Glan ; Yn Dangosi ddynion beth sydd dda,
 a’r hyn y mae ef yn ei ofyn ganthynt hwy, Ond
 hefyd ei fod ef yn agos attynt hwy i ddangos yr hyn
 sydd ddrwg yn ei ymddangosiad Cyntaf ; Ete yr
 hwn sydd yn dangos i dyn ei feddwl, medd y
 Prophwyd, *Arglwydd yalluo’g yw ei Enw ef ; yr*
Apostol a ddwed pabeth bynnag sydd yn Eglyro Goleini
yw, a pabeth bynnag sydd waharddedig a Eglyrir
gan y Goleini. Y nawr y Goleini Sanctaidd hwn yr
 hwn sydd yn roddi i ddynion olwg, a Datcyddiad or
 hyn sydd ddrwg, pan ymddangoso, ydyw y Maen
 profiad hwnw at yr hwn yr yddm yn Dymyned i
 bawb Ddyfod. Os ni ddal Dynion Sylw yn fanol ar
 hyn, hwy allant yn tuan Gyfeiliorni yn ei barn, a
 derbyn a Athrawiaeth Dwyllodrys, a cham Egwyd-
 dorian. Ac fel ac y mae Dynion yn Derbyn
 Athrawiaeth Dwyllodrys a cham Opiniwnau, y mae
 hynu

hynu mewn melyn mawr yn agor Drws i Gamarf-
 rion. Os un waith y daw Dynion i gredu nad oes,
 Bosibilrwydd yddynt orchfygu ei llygredigathau tra
 byddont yma, pa annogaeth fydd yddynt hwy i
 Rhyfela yn ei herbyn? Neu, os ydynt yn Credu
 fod purdan neu le, yn yr hwn y gallant gael ei
 Glanhau oddiwrth ei pechodau yn ol angau, Nid oes
 dim Rhyfedd ei bod hwy yn byw i Gyflawnu, ac i
 fodloni ei chwantau, ai Tueddiadau Cnawdol ei
 hunain. Ond ei waith ef yr hwn syd Dad y Celwydd
 or Dechreuad ydyw perfwado Dynion i Gredu hyn ;
 Nid ydym yn darllen ddarfod i'r Gwr golydog yr hwn
 ac y mae genym hanes am dano yn Luc, gael un lle
 i'w ei lanhau ar ol Marwolaeth. Ac os bydd Dynion
 yn dal Crediniaeth, fod Duw gwedu trefnyd rhan
 fawr o Ddynol ryw i'w i Colli, a'r lleill yn Gadwedig,
 a bod ei Rifedi mor sefydlog, fel na ddychon un
 gael ei ddiddymu Oddiwrth yr rhai Colledig, na neb
 i gael ei chwanegu at Rhifedi y rhai Cadwedig,
 Pahan y rhaid i neb gymeryd gofalam y Byd arall?
 Y mae'r Athrawiaeth hon yn llwyr ddadymchwelyd
 Crefydd a Chriftnogeiddrwydd. Yr wyfi yn Credu
 fod rhai wedu Tywyllu fellu yn ei Dyalldwriaeth,
 fel na Rufiant Ddywedyd fod Duw wedu Rhag dref-
 nyd pob peth ac fydd yn dyfod i ben ; Ei fod ef wedu
 trefnu y Murddwr i fwrddro, a'r lleid'r i ledratta, fel
 yn ganlynol y Derfyddau am danynt. Mor wrth-
 wyneb y dy'w yr Athnawiaeth yma i'r hyn yr ydym
 yn ei darllen yn yr Scrythyrau Sanctaidd, lle
 ydywedodd yr Arglwydd, ' Fel mae byw fi medd *Exek. 23.*
 ' ef nidoes genyf hoflder ymarwolaeth Pechadyr, *12.*
 ' ond iddo yn hytrach ddychwelyd oddiwrth ei
 ' anwiredd a byw.' Yr ydym yn darllen,
 ' Yddynt adeiliadu uchelfeydd Tophet, yr hwn *Jer. 7. 31.*
 ' syd yn nglyn mab Hinnom, i losci ei meibion ai
 ' merched yn y Tan, etto medd yr Arglwydd ni
 ' orchymynais yddynt, ac Ni feddyliodd fy ngalon
 ' ychwaith.'

Ac er ei ddyfod i ben, yr oedd yr Arglwydd mor bell oddiwrth ei Drefnyd, fel y gellyr Dyweyd mewn gwedd ddynol, fe ddywedodd na ddaeth iw ei galon ef.

Ffiaidd y fyddau dywedyd fod Duw yn Trefnyd pob peth Drygionys ac fydd yn dyfod i ben. Mi ddymunwn i bawb fod yn ofalys rhag Cymeryd, a Derbyn un Athrawiaeth ac syd yn wrthwyneb i Athrawiaeth Crist, ar prif Gristnogion ac fydd mewn Coffadwriaeth yn yr Scrythyr lan ; Ac i Ddynion Gystadly neu, Gydmaru ei Athrawiaeth, a'r yr Athrawiaeth ag syd gwedu ei gosod ar lawr yno, ac Edrych pafodd y Cytynant. Fe welodd Duw yn dda i gytodi i fynu bobl. I Bregethu yr un rhiw Athrawiaeth, a Dwyn yr un Dystiolaeth ac a ddygodd yr Apostolion, ar prif Cristnogion ; Yr Apostl addywed ' yr ydym ni o Dduw, ar hwn fydd yn ' adnabod Duw fydd yn ein Gwrando ni ; ar hwn ' nid yw o Dduw nid yw yn Ein Gwrando ni.'

1 Joan 4.
6.

Yr wyf yn Dymyned na wrthwynebo neb y Gwirionedd ; o herwydd ei fod yn Cael ei ddal allan gan Bobl ac yr ydys yn ei dirmygu gan lawer or rhai nad ydynt yn ei Jawn adnabod hwynt, ' Canys yr ydych yn gweled Eich Galwedigaeth ' Frodyr, nad llawer or rhai Doethion yn ol y ' Cnawd, nad llawer or rhai galluog, nad llawer or ' rhai Boneddigion a alwyd, ond Duw a Etholodd ' ffol bethau'r Byd fel y gwradwyddau'r Doethion, ' a gwan bethau yr Byd a Etholoedd Duw fel y ' gwradwyddau y pethau Cedyrn, a phethau Distadl ' y byd, a phethau Dirmigedig a Ddewisodd ; Duw ; ' Je, ar pethau nid ydynt fely diddymau y pethau ' fydd, fel na orfoleddau un Cnawd gar ei fron ef.'

1 Cor. 1. 26,
27, 28, 29.

Er nad oedd y rhan fwy a rhai a gredasant, ac a Dderbyniasant yr Arglwydd Jesu Ghrift, yn ddoethion, a Galluog nag yn Ardderchog ; Etto ni allwn Dybied yn Siccir fod Rhai or Doethion, &c. wedu Credu yntho ef : Erbod y rhan Gyffredinol o honynt hwy y rhai ac fydd y nawr yn Dyfod i gredu,

ac i Dderbyn Jesu Grist yn ei ysbrydol ymddangosiad,
heb fod or rhai Doethion, Galluog, ac ardderchog ;
Etto Bendigedig y tyddo yr Arglwydd, y mae rhai
or Cyfriw wedu CREDU ynddo ef, a Dderbyn Crist
Trwy ei ysbryd ef iw ei Calonau ; a'm gwir Dymi-
niad ydyw i Bawb 'i dderbyn ef yn yr un modd.

*1. Am Gariad Cyffredinol Duw yn Danfon ei
Fab i farw dros bawb.*

YR ydym yn Rhwydd yn Cydnabod, mae
Dyledswydd plant Dynion yw CREDU yn-
ghrist, fel yr ymddangoso'dd ef yn allanol ; Ac yr
ydym yn hollawl ddal allan i fod yn angenrheidiol i
bawb gredu yn ei farwolaeth, ai Ddioddefaint ar hyn
a wnaeth ef Drostynt hwy, yn allanol, lle y Gwelo-
edd Duw yn Dda rod-di yddynt ffydd, neu lesad yr
Scrythyrau Sanctaidd, yr rhai tydd yn mynegu am
dano ; Etto yr ydym yn CREDU nad ydyw yr wybo-
daeth allanol yma ddim mor anffodawl i Jechyd-
wriaeth, fel na ddychon Dynion gael ei gwared neu,
hachyb trwy yr Arglwydd Jesu Grist, yr hwn a
ddioddefoedd ar y groes Drostynt hwy, os ymddaro-
styngant yw ei ysbryd ef yn ei Calonau, er bod
llinynau bywyd y Cyfriw gwedu Syrthio mewn
lleodd pellenig or byd, fel nas gallant gael bydd yr
Scrythyrau Sanctaidd, ac nas gwyddant ddim am
Ddyfodiad Crist yn y Cnawd ; oblegid yr Apostl a
ddywed yn y Bumed or ' Rufeinied megis mae
' trwy gamwedd un, y daeth barn arbob Dyn i
' Gondemniad, fellu hetyd trwy Gyfiawnder,' un y
daeth ydawn a'r bob dyn I Gyfiawnhad bywyd.

Ac megis ac y Cafodd pob dyn gyfran o ffrwyth
Cwyp Adda, o achos yr had Drygionus hwnw yr
hwn a Droddodwyd, neu a Gyfranwyd yddynt hwy
ac Sy'n ei Tueddu hwy i ddrwgioni, Erbod Miloedd
o honynt heb Erioed glywed am Gwyp Adda, nac
iddo

iddo ef fwyta or firwyth Gwaharddedig: fellu yr ydym yn Credu y gall llawer dderbyn Bydd trwy yr Arglwydd Jesu Grist, fel ac y delant neu, y Cymerant Sylw, neu, ofal am y Goleini Duwiol hwnwar gras yr hwn agyfreynr i ddynol rhyw yn Gyffredinol twyddo ef, Er nas gwyddant ddim am ei ddyfodiad ef yn y Cnawd. Yn awr Ere in bod yn Credu i fod yn gwbwl angenrheidiol i ddynion Gredu ymarwolaeth a Dioddefodau Crist, lle y Caffont Fydd yr Scrythyrau Sanctaidd y rhai y fydd yn mynegu am dano, megis ac y daliwyd Sylw or blaen; Etto nid yw yr holl Wybodaeth yma yn roddi dim hawl i Deurnas Duw, Oni bydd yddynt hwy ei adnabod ef yr hwn a fy farw drosynt, iwgwared hwy rhag, neu, oddiwrth y pethau hynu Ac fydd yn ei anghymhwyso hwy i'r Dyurnas Sanctaidd hono, yr hon nis ddychon dim aflan fyned imewn iddi. Ond am Ein bod ni yn dwyn Tyfiolaeth i ymddangosiad yr Arglwydd Jesu Grist oddimewn, Trwy ei oleini, ai ysbryd ynghalonau Dynion, se fu rhai mor anweddaidd, ac anghyfion, a Dywedyd Ein bod yn gwadu yr Arglwydd Jesu Grist, yr hwn a ddioddefoedd y tu allan i byrth *Jerusalem* drosom ni; yr hyn fyddyn gamwedd mawr arnom, Canys yr ydym yn Gadarn, neu, yn diogel Gredu yn yr hwn a anwyd o *Faur Forwyn*, yr hwn a ddioddefoedd a'r y Groes, Er mwyn Prynedigaeth, neu, waredigaeth Dynolryw yn Gyffredinol, Ac yr ydym mor bell o fod yn gwadu yr hwn a fu farw drosom, ac a gyfododd Drachefen, ac a Escynoedd i'r Nefoedd, ac fydd yn dyfod trwy ei ysbryd y'n Ein Calonau, fel ac yr ydym ni yn dal allan ei Farwolaeth ai Ddioddefaint, yn fwy helaeth na neb arall; oblegid se fyn llawer mau dros y rhai Crediniol yn unig y bu Crist farw, a thros riw rhan o ddynol-ryw; Ond yr ydym ni yn Credu yn ol yr Scrythyrau, iddo ef brofi Marwolaeth dros bob dyn, Megis ac y dy, wed yr Apotl. *Eithr pr ydym ni yn gweled Jesu yr bwn a wnaed ychydig yn i's na'r Angylion o berwydd*

Joan 1. 9.

Heb. 2. 9.

berwydd dioddef Marwolaeth, wedi ei gorani a gego-
niant ar anrbudedd: fel trwy ras Duw y Profei ese
farwolaeth, dros bob dyn. Fy mblant bychain, y pethau: Joan 2.
byn yr wyf yn ei Scrifenu attoch, fel na phechoch ac os 1. 2.
pecha neb, I mae ini Eirolw Gida'r Tad, Jezu Grist y
Cyfion. Ac ese yw'r Jaw'n dros Ein pechodau ni; ac
nid dros yr Eiddom ni yn unig, eithr dros bechodau yr
boll fyd.

Dyma Rhyfeddol Gariad Duw yn Cael ei ofod
allan yn gyffredinol tu ac at Ddynol ryw, Canys
os trwy Gamwedd un y tyurnasoedd Marwolaeth, ac
y daeth barn a'r bob dyn i Gondemniad, fellu hefyd
trwy Gyfiawnder un y daeth y dawn ar bob dyn i
gyfiawnhad bywyd. Fel ag y mae y Plaster neu,
yfeddiginiaeth mor helaethed a'r Clwyf. Yn awr
Er ein bod yn Credu fod Crist trwyoffrymu ei hun
waith gwedu talu Jaw'n, mor belled ar gyfri
Babanod a Dynol ryw yn Gyffredinol, fel na bydd
neb yn golledig, o herwydd pechod Adda; Etto nid
ydym ni yn Credu y bydd i farwolaeth a Diodde-
fiadau Crist tu allan i byrth *Jerusalem* wneythyr
Dynion yn gyfion ac yn gymeradwy ger bron Duw,
Oni bydd ydynt ei adnabod ef yr hwn a fu farw
drostynt iw ei gwaredu nhwy Rhag pechu yn weith-
redol, oc oddiwrth y pethau hynu ac sydd yn ei
angymhwyso i Deurnas Nefoedd. One wyddoch 1 Cor. 6. 9.
cbwi medd yr Apostol. na chausff y rhai anghyffion 10. 11.
Etisfeddu Tuernas Dduw? Na thwyller cbwi; ni chausff
na Godinebwyr, nac Eulyn adolwyr, na thorwyr Pri-
odas, Na masweddwyr, na gwrw gydwy, Na lladron,
na chubyddion, na meddwon, Na Difencwyr na cbrib
ddeilwyr, Etisfeddu teurnas Dduw. A byn a fu I rai o
bonoch cbwi, Eithr cbwi a olcbwyd, Eithr cbwi a
Saneteiddiwyd, Eithr cbwi a Gyfiawnhawyd yn Enw yr
Arglwydd Jezu, a thrwy ysbryd Ein Duw ni. Yma y
mae yr Apostol wedi gosod allan yn Eglwr pasodd y mae
Dynion yn Cael ei Gyfiawnhau.

Dyma yr peth yr ydym yn dra gofalys, neu
ymofyngar am dano, sef, I bawb ddyfod i adnabod
yr

- yr Argylwydd yn gweithio Cyfnewidiad yn ei Calonau, ai golchi nhwy trwy ei ysbryd ; *Ese a'n gwaredoedd ni trwy olchiad yr adenedigaeth ac adnewyddiad yr ysbryd Glan, yr bwn a dywalltoedd ese armon ni yn belaeib, trwy Jesu Grist Ein gwaredwyr. Nawr, Dyma lle mae Jechydwriaeth a chyfiawnhad trwy*
- Tit. 3. 5.** *Grist ar wir, ac inion Sylfaen ; a bi a Esgor Fab, a tbi a Elwi ei Enw ef Jesu oblegid fe wared ei bobl oddiwrth ei 'pechodau. Gwelwch mae gwaredigaeth oddiwrth bechod yw'r ffordd i Dynion gael ei gwared rhag y Digofaint sydd ar Ddyfod ; Canys yr ydym yn darllen, y bydd Ing, a thrallod ar bob dyn sydd. Yn gwneythyr drwg : yr Iddew yn gyntaf, ar*
- Mat. 1. 21.** *groegwr hefyd, Nid oes gan bynu y nawr ddim damnedigaeth Ir rhai sydd yngbrist Jesu, y rhai sydd yn rodio, nid yn ol y Cnawd Eibir yn ol yr Ysbryd. Fel ac y Delo Dynion i Dyftiolaethu ei golchiad a Sancteiddiad ac i gael ei dwyn at Christ, ac i adnabod ei trigfa neu, ei arhosfa ynddo ef, Yna y maent yn Cael ei Gwared neu, prynu allan or pethau hynny ac sydd yn dwyn*
- Rhuf. 2. 9.** *Damnedigaeth. O dos neb yngrist y mae ese yn greadyr Newydd. Pwy byennag sydd yn aros yntbo ef nid yw yn pechu. Ni a wyddom am bwy bynnag sydd gwedu ei geni o Dduw nad yw yn pechu ese yr bwn as sydd wedu ei gyenbedlu o Dduw sydd yn Cadw ei hun, a'r un drwg ni Chyffwrdd ac ef. Yr bwn sydd yn Credu yn mab Duw, syddgantbo Dyftiolaeth untho ei hun. Hyn yw Swm y Cwbbwl, fod i Ddynion fyw sellu, fel y Caffont Dyftiolaeth ynddynt ei bynain. Ei bod yn rhyngu bodd Duw, Yrydym yn Darllenam Enoch, y tod gantho Cyn ei Gyfnewid Dyftiolaeth ei fod ef gwedu rhyngu bodd Duw. Medd yr Apostol,*
- Rhuf. 8. 1.** *Os Ein Calon a'n Condemna ni, mwy yw Duw n'an Calon ac ese a wyr bob peth ; Os Ein Calon ni'n Condemna y mae genym heddwch neu hyder tiag at Dduw. Y Darllenydd Hawddgar, Pwy bynnag wyt, ac sydd yn Cael dy Gondemno neu, dy gyhyddo ynot dy hun, am yr hyn sydd ddrwg, Rwyf mewn tynerwch ac addiwynder yn Dymyno arnat ti i ddychwelyd at yr Ysbr, d*
- 1 Joan 3. 6.**
1 Joan 5. 18.
1 Joan 5. 10.
- 1 Joan 3. 20, 21.**

Ysbryd Sanctaidd hwnaw yr hwn fydd oddisewn
 yn dy Argyhoeddi: *Onid af si amauh, Niddaw y Ioan 12.*
Diddanydd atoch abwi, os my si a af, mi ai dansonaf 7. 8.
ef atoch abwi; apban ddol efe a argyhoedda yr byd o
bechod. Yr un Ysbryd glan ac fydd yn argyhoeddi
 Dynion o bechod, a rodddyff nid yn unig allu ar y
 pethau hynny, ac y maunt yn Cael ei gorchfygu
 ganthynt, y rhai fydd ddrwg, Os cymerant otal
 am dano ac ai Canlynant ef, ac fel ac y delont allan
 or pethau hynnu ac y mae'nt hwy yn Cael ei argy-
 hoeddi oi plegid, fe a fydd yn ddiddanydd Duwiol
 yddynt hwy ac a gant ei Cyfiawnhau yn y dyn
 oddisewn: Yr ydym yn darllen, *Cany ymddan Titus 2. 11.*
gofodd gras Duw, yr bwn fydd yn dwyn fechydwriaeth 12. 12.
i bob Dyn, Gan ein dyscu ni i wadu annuwioledeb a
chwantau bydol, a byw yn sobr, ac yn Cyfiawn, ac yn
Dduwiol, yn y byd fydd yr awr hon; gan ddisgwyl am
y gobaitb gwynfydedig, ac ymddangosiad Gogoniant y
Duw mawr, a'r Jacobawdwr Jefu Grist: Yr bwn a
reddes ei hun drosom i'n prynu ni oddiwrth bob anwi-
redd, ac i'n puru ni iddo ei hun, yn bobl, briodol
awyddys i weithrododd da. Nawr er dardod ir Apostl
 mor Rhagorol ddwyn Tyfiolaeth i ddigonolrwydd
 chyffredinolrwydd gras Duw, Mae llawer mor
 gyfing, fel nad ydynt fodlon i gyfadde fod Crist
 gwedu marw dros bawb, nac ychwaith i fod gras
 achybol gwedu i rod-di i bawb, Er ein bob yn darllen
 fod Eglyrhad yr Ysbryd gwedu ei rod-di i bob dyn,
 fel y llefhau trwyddo. Ac yn Nameg yr hauwr, yr
 hwn a aeth allan i hau, yr had a Syrthiodd a'r bed-
 war maeth o dir, ond ni ddygodd allan ffrwyth i
 berffeithrwydd, ond yn unig yn y tir da; a'r gwas
 antyddiol oeddganddo Dalant gwedu ei gorchymyn
 iddo, yr hon odd ddigonol iddo ef, pebuaflu yn ei
 Defnyddio; y mae yn amlwg i fod y bai yntho ef
 ei hun, sellu os derfydd am neb; efe ydyw ir achos
 oi ddinistr ei hunan, fel ac y dywedwyd am Israel,
 O Israel di a ddinistraist du hun, ond O bonosi y mae
 dygymorth! Duw a roddodd yddynt ei Ysbryd

Daionus iw ei Cyfarwyddo, ond hwy a wrthryfela-
 Noh. 9. 20. sant iw ei Erbyn. Llauer Jawn o ddiffig Jawn
 Ddualltwriaeth, a wnaethant cam ddefnydd o Eiriau
 Rhuf. 9. 11, Paul; Canys cyn geni y plant Etto, na gwneytbyr
 12, 13. o bonynt dda na drwg, fel y byddau i'r arfaeth yn ol
 Etboledigaeth Duw sefyll, nid o weithbredeodd, Eitbr or
 bwn sydd yn galw, y dywedwyd wrthi yr henaf a wasna-
 etba'r Jeuangaf. Megis yr Scrifenwyd, Jacob agerais,
 Eitbr Esau a gaseais. Ynawr nid yw yr Apostl yn
 dywedyd mae Cyn geni y plant y Dywedwyd, Jacob
 a gerais i'r Esau a gaseais, Ond y byddau i'r he-
 naf wasnaethu'r Jeuangaf, fel ac y mae yn Scrife-
 nedig, Jacob a gerais. Ond Esau a gaseais; mae
 gantno berthynas i'r hyn ac sydd yn Scrifenedig,
 Obed. 1. Am dy draba yn erbyn dy Frawd Jacob, gwartb atb
 10. orcbgiddia, A thi a dorrir ymaith dros byb.

Pe buafau Duw wedu casau Esau, a threfnu
 Pharoah golledigaeth Cyn ei geni, fe fyddau
 derbyn i'wir wyneb, yr hyn sydd yn wrthwyneb i
 Aa. 10. 34- Dytiolaeth yr Apostl Pedr. Yna yr agorodd Pedr
 35. ei Enau ac ddywedodd, yr wyfyn Duall mewn gwirio-
 nedd, nad ydyw Duw dderbyniwr wyneb, ond ymbob
 Cenedl, y neb sydd yn ei ofni ef, ac yn gweithbredu
 Cyfiawnder, sydd gymeradwy ganddo ef. Dyma'r
 Condisiwnau, neu, 'r Cyflyrau a ofodyr a'r lawr,
 trwy ba rai y gall pawb fod yn Gymeradwy gan
 Dduw, Canys yr ydym yn Credu fel ac mae Ewyl-
 lys Duw yw, i bawb i fod yn gadwedig, sellu helyd
 i fod ef yn rhoddi dydd o ymweliad i bob dyn, yn
 yr hwn y mae efe yn ymdrechu trwy i Ysbryd glan
 yr tusewn yddynt iddi Dychwelyd: Efe a ymdre-
 chodd yn hir a'r Bobl yn yr hen Fyd, A diwedodd
 Gen. 6. 3. yr Arglwydd, nid ymrysona sy Ysbryd i a dyn, yn
 dragwydd, oblegid mae cnawd ydyw efe. Fe fu amser
 yn yr hwn y gallsent hwy gael ei gwared, Ond ni
 ddychwelent oddiwrth y pethau hynny ac oeddent
 yn ei anfodloni ef, am hyn fe ai Torrodd hwynt y-
 maith yn ei ddigotaint; ac fe fu amser helyd ymhaun
 y gallatau

y gallafau trigolion *Jerusalem* gael ei Casclu yng
hyd, Ond nis mynent hwy, a'n Jachawdwr ; a wy-
lodd drostynt hwy ac a Ddywedodd ; O *Jerusalem* ! Mat. 23.
37. 38.
Jerusalem ! yr bon wyt yn lladd y prophwydi, ac yn
llabyddio y rhai a daanfonir attat, pa farwl gwaith y
mynnaswn gasglu dy blant yngbyd, megis y Casgl far ei
chwiwion dan ei hadenydd, ac nis mynnech ! Wele yr ydys
yn gadel Eich Ty i cbwi yn anghyfanedd.

Ni ddywedodd Crist ; nid ellyt moi Casclu, ond
fe ddywedodd nis mynnech ; Fellu nid oedd yr achos
na chafglwyd hwynt yn yr Arglwydd, ond ynddynt
hwy ei hunain ; oblegid pe buafau Duw, trwy ei
ddirgel orfaeth Dragwyddol, gwedu rhagordeinio
ymlaen llaw ei Dinistr, Paham y danfonodd ef ei
weision attynt mewn trefn iw ei Casglu hwynt ?
Pabeth a all Dynion Feddwl wrthfod Ein Jachawdwr
yn wylo drostynt hwy, os oeddent ymlaen llaw
gwedu ei rhagordeinio yn ddiatteg i golledigaeth.
Mi a ddymynwn i bawb i ystyriaid y pethau hyn yn
ddifrifol ; felgwedodd yr *Apostl*, Beth o's yw Duw, yn Rhuf. 9. 21.
eiwyllysio dangns ei ddigofaint, a pberu adnabod ei allu,
a oddefodd trwy ei bir ymaros lestri Digofaint wedi ei
cymbwysio i golledigaeth : A pham y mae'r gair hiry-
maros yma, ond mewn trefu iw ei enill hwy ? A
phabam medd yr *Apostl*, Yr oedd biamynedd Duw yn 1 Petr. 3.
20.
aros yn Nyddiau Noe tra y darperid yr *Arch*, Ond i
geisio ei troi neu, ei dychwelyd oddiweth ei gweithre-
dodd pechadyrys ac aniwial ? Pan Naccaodd
Pbaroab lollwng *Israel* ymaith, gan ddywedyd, Pwy Exod 5. 2.
yw yr Arglwydd fel y gwrandawysf i a'r ei lais i ollwng
Israel ymaith ? Yr Arglwydd nid adwain, ac *Israel*
nis gollyngaf ; yn yr ydym yn darllen ir Arglwydd
lon ddywedyd, A minnau agaledaf galon Pbarao ; ac Exod 7. 3.
a amlbas fy arwyddion am rbyteddadau yngwlad yr
Aipht. Ar Arglwydd a ddangosodd ei allu yn ei
ddinistr ef, fel ac y darfu iddo, ef yn Ninistr yr hen
Fyd ; Bydded i hyn gael ei ystyriaid yddynt hwy Exod. 14.
ddwyn hyn arnynt ei hunain, trwy ei gwrthryfel. 23.
garwcha yn Erbyn yr Arglwydd ar hen Fyd, os oedd

efe wedi Rhagderfynu ymlaen llaw ei Dinistr? Y
darllenwydd hawddgar, yr ydwyf yn dymuno i'r
Arglwydd agor dy Ddualldwriaeth trwy ei Ysbryd
glan, fel y byddo itti Jawm ddirnad y pethau hyn.
Pedr a ddywed, *A chyfrifwch hir ammynedd ein Hargl-*
wydd, yn fecbydwriaeth; megis ac yr Scrifenodd ein
banwyl Frawd Paul atoch chwi, yn ol y doethineb a
rodded iddo ef, Megis yn ei boll Epistolau belyd yn lle-
saru ynddynt am y Pethau hyn: Tn y rhai y mae rhyw
betbau onhwedd ei duall, y rhai y mae yr anysgedig ar
anwastad yn ei gwyr droi, megis yr Scrythyrau erill iau
ei dinistr ei bunain. Nid odd Pedr, yn meddwl am
y rhai anysgedig yn allanol, Canys y mae hyn
yn gwyr droi geiriau Paul, oblegid yr ydym yn
darllen fod Pedr ac Joan yn anysgedig ac yn anlly-
threnog, A phan welant byfder Pedr ac Joan, a Duall
mai gwyr anllythrenog ac anysgedig oeddynt, bwy a ryfed-
asant. A bwy a'i badwaenent, bod bwy gida'r Jesu.
Yr oedd y pryd hynnu, ac y mae y nawr, y faeth
neu, 'r Cyfriw ac sydd yn anysgedig yn ysgol Crist,
y rhai fyant ac ydynt yn gwyr droi geiriau Paul fel,
y rhainad ydynt wedu Cael ei dysgu yn ysgol Crist,
Nid yw Ryfedd ei bod nhwy yn rhoddi a'r lawer
otannau yn yr Scrythyrau Sanctaidd. Ac erbod y
lle yma wedu Cael ei gam ddefynyddio gan lawer, y
mae yr Apostl yn rhoddi helaeth a chyflawn Dytti-
olaeth o Ewyllys Duw tu ag at ddynol rhyw,
Cynghori yr ydwyf am hynny ymlaen pob peth fod ymbi-
liau, a gweddian, a deisysfiadau, a thalu diolch dros bob
dyn: Dros frenbinidd a phawb ac sydd mewn gory-
wechafiaeth; fel y gallom ni fyw yn llonydd ac yn
beddycbol; mewn pob Duwioldeb ac onestrwydd; Canys
byn sydd gymeradwy ger bron Diw Ein ceidwad, yr bwn
sydd yn Ewyllysio bod pob dyn yngadwedig, ai dyfod i
wybodaeth or gwiriondedd. Pe buasai yr Apostl yn
Credu fod rhan o ddynol rhyw gwedu ei rhagordeinio
i golledigaeth cyn ei geni, ni buasai ef yn Cynghori
Timothy i weddio dros bob dyn, nac y chwaith yn
cywedyd wrtho mae Ewyllys Duw odd bod pob
dyn

9 Pedr 3
15, 16.

2 Cor. 4. 13.

1 Tim. 2.
1, 2, 3, 4.

dyn yn gadwedig: Fellsu os bydd neb yn golledig
 fel ac yr ystyriwyd or blaen, y mae ei Colledigaeth
 hwy o honynt ei hunain, *Dywed wrthynt, fel mae byw* Eze. 33.
fi medd yr Arglwydd Dduw, nid ym boffaf ym Marw 11, 12, 13,
laeth yr aniwol; ond troi o'r aniwol oddiwrth ei ffordd, 14, 15.
a byw: Dychwelwch, Dychwelwch, oddiwrth eich ffyrdd
Drygionys; canys ty Israel pa bam y byddwch feirw?
Pan ddywedwyf wrth y Cyfion, gan fyw y Cayff fyw;
os efe a bydera a'r ei gyfiawnder, ac a wna anwiredd,
ei boll Gyfiawnderau ni chofir; ond am ei anwiredd a
wnaeth efe, am dano y bydd efe marw. A phan ddywed-
wyf wrth yr annuwol gan farw y byddi farw; os dychwel
efe oddiwrth ei bechod, a gwneythyr barn a chyfiawnder;
o's yr annuwol a ddadrydd wyf, ac a rydd yn ei oll yr
byn a dreisiodd, a rhoio yn Neddau'r bywyd, heb
wneythyr anwiredd, gan fyw y bydd efe byw, ni bydd
marw. Mi ddymynwn i bawb ystyriad yn ddisgrifol
hyn yma, Ac i bawb or rhai sydd yn tybied ei bod
yn sefyll yn ddiogel, gymeryd gofal rhag yddynt
Syrthio; a'r rhai ac sydd wedu bod mewn drygioni,
am yddynt hwy gymeryd anogaeth i ddychwelyd
at yr Arglwydd trwy wir Edifeirwch a gweillhad
bywyd, fel y Caffont Drygaredd a'r ei law ef, fel ac
y dywedodd y Prophwyd, Gadawed y drygionus ei ffordd Esa. 55. 7.
a'r gwr anwir ei feddylieu; adychweled at yr Arglwydd,
ac efe a gymer Drygaredd arno; ac at ein Duw ni o
herwydd se arbed yn helaeth. Nid ydym ni or un
teddwl, a'r rhai sydd yn dywedyd, Unwaith mewn
gras a byth mewn gras neu. Na ddychon rhai Syr-
thio oddiwrth y gradd lleia o wir Ras Cadwedigol;
ond yr ydym ni yn Credu y gall Duw yn awr,
fel, y rhai hynny yn yr amser Gynt, wneythyr
llongddrylliad oi tydd a chydwybod dda, ac
oddiwrth yr hyn a Ddywedwyd or blaen, y mae
yn amlwg y dychon dyn Cyfion droi oddiwrth
ei Gyfiawnder, am hynny mae yn dda i bawb
wiliad neu, fod yn wiliadwys, Yr hyn yr wyf yn ei
ddywedyd wrthyb chwi medd Crist yr wyf yn ei ddywedod
wrth bawb, Gwiliwch. Nid oes un dyn mewn Dio-
 gelwch

gelwch ymhellach nac y mae a'r ei wiliadwriaeth neu, ddisgwylfa. Pan oedd Dafydd, a Phedr, heb fod a'r ei gwiliadwriaeth, hwy a Syrthiasant; a'r tram-cwyddiadau y fydd yn Digwydd ymblith meibion Dynion, ydynt yn dyfod o Eisiau Cadw a'r ei gwiliadwriaeth; Nid o blegid nad ydym ni yn Credu y gall gras a Daionus Ysryd Duw, i fod yndigonol igadw Dynion rhag Syrthio a phechu, ac oddiwrth bob drwg a phethau niweidiol fel yr ymgadwont atto neu, y gofalont am dano ef; I'r hwn Ras Fy Nghyfaill y darllenwydd yr wyf yn dy Orchymyn di am Ddiogelwch a chadwedigaeth.

2 Ymerthynas yr Scrythyr lan.

ER bod rhai gwedu ein Camddisgrifio neu, 'n gofod allan, megis pe buafem yn Dibrisio neu, yn diystyry Scrythyrau Sanctaidd yr Hen Destament a'r Newydd; Etto yr ydym yn bendithio Duw, a chenym sawr achos i wneyd fellu, oherwydd y Rhagorol Gyngor fydd yn gynwysedig ynthynt, yr hwn fydd wedi deilliaw oddiwrth Ysbryd Duw, ac fydd yn Cael ei Cadw mewn Cofiadwriaeth hyd y dydd heddiw, Ac mae yn ffafr mawr Ein bod yn byw dan y faeth lywodraeth, fel ac yr ydym yn cael rhyddid i'w ei darllen hwynt, y mae hyn yn Rhagorfraint ac y mae llawer o rhai a Elwyr yn Grifnogion yn Cael ei Diddymy neu, ei gwneythyr yn ymddisfaid o hono mewn rhai gwledydd Erill; ac yr wyf yn dymyno i bawb i marfer ai darllen gida phob diwidrwydd, yr odd Paul yn Canmol *Timothi* am hyn, ' Ac iti er yn

2 Tim. 3.
15, 16, 17.

- ' fachgen wybod yr Scrythyr lan yr hon fydd abl
- ' i' th wneythyr di yn ddoeth i Jechydwrriaeth, trwy
- ' 'r ffydd fydd yn nghrist Jesu. Yr holl yscrythyr
- ' fydd gwedi ei rhoddi gan ysbrydoliaeth Duw, ac
- ' fydd fyddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i gyryd-
- ' du, i hyfforddi mewn Cyfiawnder; fel y byddo

dyn

' dyn Duw yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob
 ' gweithred dda.' Medd Crist, ' Chwiliwch yr ^{Joan 5. 39.}
 ' yscrythyrau; Canys ynthynt hwy yr ydych chwi ^{40.}
 ' yn meddwl Cael bywd tragwyddol; a hwynt hwy
 ' yw y rhai sy'n tystiolaethu am danafi. Ond ni
 ' lynnwch chwi ddyfod attafi fel y Caffoch fywyd.
 Ymaunt iw; ei mawr brisio, nau, gwerthfawrogi o
 herwydd ei bod yn tystiolaethu am Grist, yn yr hwn
 ymae gallu gantho i roddi i ddynion Orywchafiaeth
 a'r ei holl lygredigaethau ai anwydau, ac yw ei
 Cynorthwyo i wneythyr Ewyllys Duw; yr ydym
 yn darllen i Grist ddyfod at yr eiddo ei hun,
 ' At yr eiddo ei hun y daeth, a'r Eiddo ei hun nis ^{Joan 1. 11.}
 ' Derbyniasant ef; Ond cennifer ag a'i derbyniasant ^{12.}
 ' ef, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw,
 ' sef i'r sawl a gredant yn ei Enw ef.' Y rhai a dder-
 byniant Grist trwy ei Ysbryd iddi Calonau, yw y
 rhai ac sydd yn derbyn gallu; Canys Ysbryd Crist
 yw nerth y Cristion: Fel ac ydywedodd yr Apostl,
 ' Mi allaf bob beth trwy Grist yr hwn fydd yn fy ^{Phil. 4. 13.}
 ' nerthu i.' Yr ydym yn darllen hefyd, ' Gan wybod ^{2 Pedr. 1.}
 ' hyn yn gyntaf, nadoes un Brophwydoliaeth or ^{20, 21.}
 ' yscrythyr o ddeongliad priod; Canys nid trwy
 ' Ewyllys dyn y daeth gynt Brophwydoliath: Eithr
 ' Dynion Sanctaidd Duw a letarasant megis y Cyn-
 ' hyrswyd hwy gan yr Ysbryd glan.' Y nawr yr
 ydym ni yn dywedyd mae y Deonglwr Cywyr or
 yscrythyrau Sanctaidd yw yr Ysbryd Glan, sef, yr
 Ysbryd hwnw oddiwrth ba un ymaent wedu deilliaw;
 oblegid yr ydym yn darllen Nad yw y dyn anianol
 yn derbyn o bethau ysbrydol Duw, nac ychwaith
 ynei adnabod hwynt medd y testyn, ac y mae rheswm
 Cadarn wedu iolod ar lawr am hynny, oblegid mae
 yn ysbrydol y bernir hwynt, y maunt uwchlaw ei
 gyrhauddiad ai amgyffred, ' Canys pa ddyn a Ed- ^{1 Cor. 2.}
 ' wyn bethau dyn, ond Ysbryd dyn yr hwn fydd ^{11.}
 ' yntho ef? fellu hefyd perthau Duw nid neb ond
 ' Ysbryd Duw.' Hwn ydyw yr agoriad ac sydd yn
 agor Dirgeledigaethau tearnas Dduw, i Ddynion.

Yr

Yr wyf yn Cymeryd hyn i fod yn achos mawr o gymaint o gam gymeriad ynghylch Crefydd, a phaham y mae llawer yn rhoi y faeth gam ddechongliad a'r amriw rannau or Scrythyrau Sanctaidd, fel ac y maunt? Ond oblegid nad ydynt yn dysod at yr Ysbryd Duwiol hwnw yr hwn sydd yn rhoi Jaw'n

Job 32. 8. a gwir ddealldwriaeth, ' megis ac ydywedodd Elihu, ' Y mau Ysbryd mewn dyn; ac ysbryddoliaeth yr ' hollalluog fydd yn gwneythyr yddynt hwy ' dduall.' Hyd oni ddelo Dynion at lan Ysbryd Duw ynthynt hwy ei hunain, nid allant adnabod Duw, na'i bethau ychwaith; Canys yr ydym yn darllen,

Mat. 11. 27. ' Ac nid Edwyn neb mab, ond y tad, a'r hwn yr ' Ewyllyfio'r Mab ei ddatcyddio iddo.' nawr pe bae Datcyddiad wedi darfod, fel y mae rhai yn tybied ei fod, Pafaeth Gyflwr trienus y byddau Dynol rhyw yntho? Canys yr ydym yn darllen Nad yw y bydrwy ei ddoethineb doim yn adnabod Duw, oblegid nidoes dim gwir adnabyddiaeth o Dduw, ond trwy Ddatcyddiad ei fab; ac fel ac y mae Dynion yn dysod i gael adnabyddiaeth tyfewnol o Dduw, yna y deuant I Jaw'n dduall yr yscrythyrau Sanctaidd, y rhai agweddu deilliaw oddiwrth Ddaio-uns Ysbryd Duw, am ba achos yr ydym ni yn ei mawr brifio ai Gwerthfawrogi, Er ei fod yn beth yw ei ofni, fod rhai ac a Enwyr yn Gristnogion Yn angredu Llawer or gwirioneddau mawrion ac fydd yn gynwysedig yddynt. Canys yr wyf fi yn Credu y dychon Dyn trwy fynych wrthryfela yn erbyn Sanctaidd Ysbryd Duw, yntho ei hun, Gyrhauddyd i'r fath radd o ddrygioni, hyd oni wrthwynebo ef yr Scrythyrau, ai Cyfri nhwy fel chwedlau ofer; a bod mor belled oddiwrth gyfadde fod dim o Dduw mewn dyn, hyd onid elo ef i wadu yr Arglwydd

Psal. 14. 1. yr hwn ai prynodd ef, yn ol y lle hynnu, ' Gan ' ddywedyd yn ei galon nad oes un Duw.' Gwaith gelyn Pob Cyfiawnder, ydyw perfwado Dynion i gredu nad oes un Duw, ac nad ydyw yr yscrythyrau ond ffug, ac nad ydyw dynion i roddi Cyfri oi geiriau

ai gweithredodd, ac nad oes dim gwobrau, na
 chorpedigaeth iwei gael yn yr amser sydd i ddyfod ;
 Ac y gallant rodio mewn helaethrwydd A chymeryd
 ei llawn rwyf mewn Drygioni. O mor ddymynol
 fyddau, os oes neb or Cyfrîw ac Sydd gwedu
 myned i'r fath Radd uchel o Galongaledwch a
 Drygioni a hyn, yn fyw, Dydd trygaredd pa rhai
 sydd heb fyned heibio yn gwbwl, yddynt hwy gael
 ei dwyn tan Deimlad oi hanwireddau ai Cyfeilior-
 nadau, a chael fellu ei darostwng yn ei henaidiau
 oi blegid, fel os bydd bosibl y byddo yddynt gael
 trygaredd a'r law Duw. A pha orau Cristion y
 fyddo dyn, mwya Cywir a hollawl gyfri neu, barch
 a fydd gantho i'r Yscthyrau Sanctaidd.

3. Ymerthynas Addoliad.

YR ydym yn byw mewn amser, ymha un y mae
 gwahaniaeth mawr, a hynny ymysc y rhai a
 Etwyr yn Gristnogion, Ynghylch Crefydd ac Ad-
 doliad Duw, Gwahaniaeth ynghylch Crefydd, ac
 addoliad Nid ydyw yn beth Newydd, ' Yr odd yr Joan 4. 9.
 ' Iddewon ar Samariaid yn gwahanu i'r fath radd pell,
 ' fel ac y gallir tybied nad oedd dim Cyfeillach
 ' rhyngthynt hwy ai gilydd.' Y mae yn beth na
 ddylau fod, lle bytho Crefydd yn chwerwi pobl,
 ac yn peru yddynt groesi ac ym chwerwi y naill
 yn Erbyn y llall. Cariad yw Cristnogeiddrwydd
 a'r hwn sydd Gristion yn ei galon, sydd lawn o
 Dostyri ac Ewyllys da at yr rhai ac sydd tan Gam-
 syniadau mewn achosion Crefydd ; a'r gwaetha a
 ddymynai ef i'r Cyfyw rai oll, ydyw i'r Arglwydd
 ei Cyfrwyddo hwy i'r Jaw'n ; Canys ni fynnai y rhai
 sydd a meddwl Crist ganddynt, fod un Enaid yn
 Cyfeiliornu mewn ffydd nac ymarfer ychwaith. E'n
 Jachawdwr ynei ymddiddanion a'r wraig o Samaria,
 a osododd allan yn Eglur y gwir a'r ysbrydol addo-
 liad,

Joan 4. 23. liad, ' Ond Dyfod y mae'r awr, ac ynawr y mae
24.

' hi, pan addolo y gwir addolwyr y Tad mewn
' Ysbryd a gwirionedd; Canys y Cyfriw y mae y
' Tad yn ei Ceisio iw addoli et. Ysbryd yw Duw;
' a rhaid i'r rhai ai haddolant ef ei addoli mewn
' Ysbryd a gwirionedd.' Ynawr yr ydym ni yn
CREDU, megis ac y mae Duw yn Ysbryd, fe ellid ei
wir addoli ban byddom yn ymgynull ynghyd yn ei
Ysbryd et, Er na byddo gair yn allanol yn Cael ei
ddywedyd yn Ein mysg, megis ac y dywedodd
Mat. 18. Crist, ' Pa le bynnag y byddo Dau neu dri gwedi
20.
' ymgynill ynghyd yn ty Enw i yno y byddaf yn ei
' Canol hwynt.' Ar Prophwyd Sanctaidd a ddywed,

Isa. 40. 31. ' Y rhai a Ddisgwiliant wrth yr Arglwydd a adne-
' wyddant ei nerth, Ehedant fel Eryrod; rhedant
' ac ni flinant, rhodiant ac ni ddyfygiant.'

Er fy mod i yn CREDU fod llawer o Grifnogion
Duwiol ac allant ddywedyd fel ac y darfu iddynt
ddisgwyl yn ddarostyngedig wrth yr Arglwydd
mewn gwir Ddistawrwydd, oddiwrth bob Cnawd,
gwedi gwir sefydlu eu meddyliau arno ef, hwy a
fwynhaifant y Cysur Duwiol hwnw yr hwn oedd
tuhwnt i'r hyn ac allent ei ofod allan mewn geiriau;
Er bod y Disgwyliad Distaw yma yn ddirgelwch
mawr i lawer o bobl. Y mae Dysgawdwr Duwiol
yn agos at Ddynion sef yn eu Calonau, yr hwn fydd
yn Ddigonol iw Dysgu hwy, trwy ei bod yn Cyme-
ryd gofal amdano ef. Y mae yn beth i'w ofni yn
fawr i fod amryw bobl yn hyderu a'r ddyfgeidiaeth
Dynion ag yn Eisgeulyso y dysgawdwr Duwiol
ynddynt eu hunain, ' Ond y mae'r Eneiniad a dder-
' byniaf och ganddo ef, yn aros ynoch chwi ac nid
' oes arnoch Eisfau dysgu o neb chwi: Either fel y
' mae yr un Eneiniad yn Eich Dyscu chwi am bob
' peth, a gwir yw, ac nid yw gelwydd: Ac megis
' y'ch dysgodd chwi, arosfych ynddo.' Ynawr y
mae'r gwr Sanctaidd yn y lle hwn yn gosod allan
yn helaeth gan ddywedyd nad rhaid i neb ei dyscu
ond fel ac yr oedd yr un Eneiniad yma yn ei dysgu
hwy,

1 Joan 2.
27.

hwy, &c. Yr ydym yn mawr arddel Gweddiau a phregethiad allanol, lle byddo yn deilliaw oddiwrth yr Eneiniad Duwiol hwn. Os gwel Duw yn dda i lefaru trwy hynny, trwy ryw offerenau, pa un bynnag ai gwryw ai benyw, yr ydym ni yn Credu y Dylai fod rhyddid yn ein plith, i bob un lefaru fel y byddo ef yn gofyn ganthynt hwy, ' Canys chwi a ^{1 Cor. 14.} ' ellwch oll brophwydo bob yn un, fel y dysgo ^{31, 32.} ' pawb, ac y Cyflurer pawb. Ac y mae Ysbryd y ' Prophwydi yn ddarostyngedig i'r Prophwydi. ' A hwy oll a lanwyd a'r Ysbryd glan, ac a dde- ^{Akt. 2. 4.} ' chreuasant lefaru a thafodau Eraill, megis y rodde ' yr Ysbryd iddynt ymadrodd.' Yr ydym yn Credu mae gwir Bregethu a gweddi, ydyw yr hwn fydd yn tarddu allan, neu yn deilliaw oddiwrth yr Ysbryd glan. ' Canys ni wyddom ni beth a ^{Rhuf. 8.} ' weddiom, megis y dylem : Eithr y mae'r Ysbryd ^{26.} ' ei hun yn Erfyn drosom ni ag ocheneidiau anrhae- ' thadwy. Mi a weddiaf a'r Ysbryd, ac a weddiaf ^{1 Cor. 14.} ' a'r Dyall hefyd : Canaf a'r Ysbryd ac a'r Dyall ^{15.} ' hefyd.' Dyma'r pregethiad a'r gweddio, a'r Canu, yr ydym ni yn ei arddel, set yr hwn ac fydd trwy Gyfrwyddiadau a chynorthwyadau yr Ysbryd glan. Y mae rhai yn Erbyn i fynwyaidd lefaru yn yr Eglwys Oddiwrth yr hyn y mae'r Apostol yn ei ddywedyd, ' Tawed Eich gwragedd yn yr ^{1 Cor. 14.} ' Eglwyfi; Canys ni Chaniatawyd iddynt lefaru, ^{34, 35} ' ond bod yn oftyngedig megis ac y mae'r Gyfraith ' yn Dywedyd. Ac as mynant ddysgu dim, ymo- ' fynant ai gwyr gartref; oblegid anweddaiad yw i ' wragedd lefaru yn yr Eglwys. Dysged gwraig ^{1 Tim. 2.} ' mewn distawrwydd mewn pob gostyngeddwydd, ^{11, 12.} ' ond nid wyf yn Cenhadu i wraig athrawiaethu, ' nac ymawdurdodi a'r y gwr, eithr bob mewn ' Distawrwydd.'

Nid ydym ni yn Cymerid hyn yn waharddiad i wragedd Sanctaidd lefaru, y rhai byddo Duw yn ei galw i hynny; Ac yr ydywyf fi yn tybied i fod yn beth Camfyniadol Jawn i neb Dybied, neu

feddwl bob yr Apostl yn Erbyn gwagedd sanctaidd i lefaru, yr rhai ac y mae Duw gwedi ei Galw i hynny : Ond y Cyfryw wragedd blin ac asreolus, y rhai ac oedd yn Cythryblu yr Eglwys trwy ei Cwestiwnau, ac oeddent yn ymawdyrdodi ar ei gwyr, Dyma 'r fath rai yr oedd efe, ag yr ydym ninau yn ei herbyn. Pe buasaiu yr Apostl Paul yn erbyn gwagedd sanctaidd i Brophwydo a gweddio, Paham y gosododd efe reolau iddynt pa fodd yr ymddygent ei hunain pan y byddent yn gweddio neu, yn Prophwydo; *Eithr pob gwraig yn gweddio, neu yn Prophwydo, yn benoeth, sydd yn Cwilyddio ei phen*; Ac y mae efe yn gorchymyn i'r rhai Crediniol amryw o wragedd da, *Yr wyf yn gorchymyn i chwî Phebe Ein Gbwaer, yr bon sydd weinidoges i Eglwys Cenebrea*: Y mae pob gwiniogion da i Jesu Grist yn weision i'r Eglwys. Ac fe a gynghorodd ei wir gyfaill, i gymorth y Gwagedd hynny y rhai a gydlasyriasant ac ef yn yr Efengyl; Felly yr oedd efe yn anogaethior i'r gwagedd sanctaidd y rhai a lasyriasant gydag ef yn yr Efengyl, yr ydym yn darllen, ' Fod Anna yn ' lefaru yn yr Eglwys, yr hon oedd weddw ac ' ynghylch Pedair ugain a phedair blwydd oed, yr ' hon nid ai allan o'r Deml, ond gwasnaethu Duw ' mewn ymptydiau a gweddiau Ddydd a nos; a ' hon hefyd yn yr awr hono, gan sefyll ger llaw, ' a folianodd yr Arglwydd, ag a lefarod am dano ' ef wrth y rhai oll oedd yn disgwyl am dano ef yn ' *Jerusalem.* Yr ydym yn darllen fod gan *Phylis* yr Efangylwr bedair merch o wryfion, y rhai oeddent i gid yn prophwydo, Ac hefyd yr ydym yn darllen Pa fodd y prophwydodd *Joel* y tywallldai Duw oi ysbryd, &c. ' Eithr hyn yw'r peth a ' ddywedpwyd trwy y Prophwyd *Joel*, a bydd yn ' y dyddiau Diweddas, medd Duw, y tywalltas ' o'm hysbryd a'r bob Cnawd a'ch meibion chwî ' ach merched a broyhwydant, ach gwyr Jeuainge ' a welant weledigaethau, ach henatgwyr a freudd- ' widiant

1 Cor. 11.
5.

Rhaf. 16.
1 Hyd. 13.

Luc. 2. 37.
38.

AR. 2.
17, 18.

‘ widlant freuddwydion ; Ac a’r fy ngweifon a’ m
 ‘ llaw-forwynion y tywalltaf fy ysbryd yn y dyd-
 ‘ diau hynny, a hwy a brophwydant.’ Ynawr er
 bod prophwydo yn Cael ei gymeryd yn fynych yn
 yr Iscrythyr a’ m-Rhag-fynegu pethau i ddyfod,
 Darllen *Jeremia*, xxi. a llawer Eraill o Brophwy-
 doliaethau y Prophwydi, Er ei bod iw cymeryd am
 adeiladu yr Eglwys, ‘ Eithr yr hwn sydd yn Pro-
 ‘ phwydo, Sydd yn llefaru wrth ddynion Er adei- ^{1 Cor. 14.}
 ‘ ladaeth, a chyingor, a chyfur, Yr hwn sydd, yn ^{3, 4.}
 ‘ llefaru a thafod Dieithr, sydd yn ei adeiladu ei
 ‘ hunan ; Eithr yr hwn sydd yn prophwydo sydd
 ‘ yn adeiladu yr Eglwys.’ Fe ddanfonwyd Mair
 gan Grist i fynegu ei adgyfodiad. ‘ Ar Jesu a ddy- ^{John 20.}
 ‘ wedodd wrthi, na chyffwrdd a mi ; oblegid ni ^{17.}
 ‘ dderchefais i Etto at fy nhad, Eith dos at fy
 ‘ mrodyr, a Dywed wrthynt, yr wyf yn derchafu
 ‘ at fy nhad i ach Tad chwithau, am Duw i ach
 ‘ Duw chwithau.’

A’r wraig o *Samaria* a fu yn offerynol i ddwyn
 llawer oi Chymydogion i gredu ynghrist gan ddy-
 wedyd, ‘ Deuwch Gwelwch ddyn yr hwn a syne- ^{Joan 4. 39.}
 ‘ godd imi yr hyn oll a wneuthym, onid hwn yw’r ^{39.}
 ‘ Crist ? A llawer or Samariaid or Ddinas hono a
 ‘ gredodd yntho, o herwydd gair y wraig yr hon a
 ‘ Dyftiolaethodd, efe a ddywedodd imi yr hyn oll
 ‘ a wneuthym.’ Ynawr at Grist, megis ac y mae
 efe yn ymddangos or tu mewn ynghalonau Dynion
 trwy ei oleuni ai Ysbryd, yr ydym yn dymuned i
 bawb ddyfod. Efe yw’r hwn iydd yn dangos i
 ddynion pan byddont a’r fai. Crist oddimewn,
Yr hwn yw gobaiib Gogoniant y Sain sydd ddirgelwch
 mawr i lawer o bobl : Medd yr Apostl *Paul*, ‘ Ond ^{Col. 1. 27.}
 ‘ pan gwelodd Duw yn dda, i ddatcuddio ei Fab ^{Gal. 1. 16.}
 ‘ ynosi, fel y Pregethwn ef ymhlith y Cenhedloedd ;
 ‘ yn y fan nid ymgynghorais a chig, a gwaed :’
 Dyma lle roedd mab Duw gwedi ei ddatcuddio
 yntho ef. Ynawr fel y Caffo pawb Jawn ddialld-
 wriaeth o bethau Duw, yr ydym yn dymuno
 arnynt

arnynt ddyfod atto ef yr hwn y mae agoriad Dafydd gantho, yr hwn sydd yn agor Dirgeledigaethau Teyrnas Dduw i Ddynion.

4. *Yngblych Bedydd.*

O HER W Y D D nad ydym yn arter Bedydd Dwfr, a'r bara a'r gwin, yr ydys gwedi dywedyd yn galed am danom, fel pe buafem yn gwadu ordindadau Jesu Grist; Pryd nad oes Dynion ac wyf fi yn ei wybod am danynt, ac sydd yn gwir gyfaddet yr angenrheidrwydd o Gredu a chael ei bedyddio yn fwy nac yr ydym ni. Ond nid ydym yn diall fod yn unig y Grediniaeth Historiaol o Genhedliad, Genedigaeth, bywyd, Gwrthiau, Marwolaeth, Dioddefiadau, adgyfodiad a Derchafiad Crist, neu gael ei bedyddio yn allanol a Dwfr yn rhoddi hawl i ddynion oi Jechydwriaeth; oblegid yr ydym yn darllen, Ddarfod i Simon y *Swynwr gredu a chael ei fedyddio*, Etto yr oedd efe mor belled oddiwrth fod mewn Cyflwr o Jechydwriaeth, hyd oni Ddywedodd Pedr wrtho, *Canys mi a'th welaf mewn bustyl chwerverder ac mewn Rbwymedigaeth anwiredd*. Ond rhag i neb gamgymeryd, sef, i gymeryd Bedydd Dwfr i fod yr unig fedydd hanffodol angenrheidiol ac achubol, Gwrandewch yr Apostl, *Yr bai a fu gynt anusydd, pan unwaith yr ydoed bir amynedd Duw yn aros yn Nyddiau Noe, tra y darparwyd yr arch, yn yr bon ychydig, sef wyth Enaid a achybwyd trwy Ddwfr. Cyffelybiaeth Cysatebol i'r bwn y sydd yr awrbon yn Ein achyb ninau, sef Bedydd, nid bwrw ymaith fydreddi'r Cnawd, Nodwch, ond i ymateb Cidwybod dda tuag at Dduw, trwy adgyfodiad Jesu Grist, Ynawr gwelwn mae Bedydd Crist trwy ei Yfbryd sydd yn dwyn dynion at hynny, Canys y mae yn Eglur oddiwrth yr hyn a nodwyd or blaen am Simon, sef, y dichon dyn gredu a chael ei fedyddio a Dwfr,*

Af 8. 13.
23.

1 Pedr 3.
20, 21.

a Dwfr, a bod mor bell oddiwrth ymatteb Cydwy-
 bod da, ai fod mewn bustyl chwerder, a rhwymediga-
 eth anwiredd, yr hyn sydd yn llwyr wrthwŷneb i
 Griftnogeiddrwyd. Mae llawer Jawn yn Cymeryd
 y Gorchymyn, Ei fod yn orchymmyn am fedydd
 Dwfr. *Ewch gau hynny a Dysgwch yr holl genbedloedd,* Mat. 28.
gan ei bedyddio hwy yn Enw'r Tad a'r mab a'r Ysbryd 19.
glan. Ynawr nidoes yma ddim son am ddwfr, Onid
 yw yn rhesymol i feddwl pe buasai Ein Harglwydd
 anwyl yn bwriadu iddynt fedyddio a Dwfr, y buasai
 efe yn benodol yn Crybwyll am dano ; ac er nad
 oedd yr Apostl Paul y lleiaf or Apostolion, *Efe a* 1 Cor. 1.
ddywedodd Yr ydwyf yn diolch i Dduw na fedyddiais i 14, 15, 16,
neb o bonoch ond Grifpus a Gaius ; fel na ddywedo neb 17.
fedyddio o bonofi yn fy Enw fy bun, Mi a fedyddiais
befyd Dylwyth Stephanas, heblaw hynny nis gwn a
fedyddiais i neb arall, Canys ni ddanfonodd Crist fi i
fedyddio, ond i Efangylu. Felly yr hyna wnaeth efe
 yn yr achos hynny oedd mewn ffordd o ddarostyn-
 giad megis yn achos Enwaidiad Timothi, Gan fyned i'r
 Deml i buro ei hunan. Gwel Fe fyddai yn beth Act. 16. 3.
 Egwan Jawn, i ymddadeau dros y pethau hynny a'r 21.
 ynawr, oblegid i'r Apostl ei harferyd hwy y pryd
 hyny ? a ydyw gan hynny yn Canlyn, y Dylai Be-
 dydd Dwfr gael ei arferyd ynawr oblegid bod yr
 Apostl mewn ffordd o ymddarostyngiad ? Pe buasai
 efe yn Cymeryd y Gorchymmyn hynny, I fod yn Mat. 28.
 orchymmyn iddo ef i fedyddio a Dwfr allanol, ni 19.
 allwn feddwl yn Siccir na buasai efe yn diolch i
 Dduw, ei fod ef gwedi gwneuthur iddo mor lleied o
 wasanaeth. Nid ydym ni yn gwadu na ddarfu i rai
 Eraill or Apostolion mewn ffordd o ymddarostyn-
 giad, neu Gyd-ddygiad ymarferyd Bedydd Dwfr ;
 ond ei bod hwy gwedi Cael Gorchymmyn iddynt i
 fedyddio yn y Commisiwn hwnw, yr wyt fi yn tebig
 ei fod e'n rhy galed i neb i brofi. y mae yn bosibl
 i fod rhai yn barod i ddywedyd i fod yn rhaid mae
 Bedydd Dwfr yr oedd efe yn ei feddwl ; oblegid nad
 all dyn fedyddio a'r Ysbryd, neu ym hwer ag Ysbryd
 Crist.

Crift. Yr ydym yn rhwydd yn Cydnabod nad all un dyn megis ac y mae efe yn ddyn trwy ei allu ei hunan i wneuthyr mo hynny mwy nag y gall dyn trwy ei allu ei hun, Jachau y Claf, glanhau y gwa-hanglwysus, Cyfodi y marw, bwrw allan Gyth-reuliaid, ac Etto yr ydym yn Cael fod y Disgyblion gwedi eu gorchymyn iddynt i wneuthur y pethau

Mat. 10. 8. hynny. ' A thrwy y gallu hynny trwy yr hwn y ' bwriasant allan Gythreiliaid, ac y Jachaisant y ' Cleision, &c.' Hwyl a fuant offerynnau i fedyddio

Mat. 11. 15. Dynion yn Enw a gallu Chryst. Gwelwch, ' Ac a ' myfi yn dechrau llesaru, syrthiodd yr Ysbryd ' glan arnynt, megis arnom ninau yn y dechreuad ; ' yna y Cofiais air yr Arglwydd, y modd y dywe- ' dasai efe, *Joan* yn wir a fedyddiodd a Dwfr, eithr ' chwi a fedyddir a'r Ysbryd-glan.' Ac yn y

Mat. 2. 4. Cyfarfod mawr hwnw y darllenwn am dano, ' Lle ' y dywedyr, a hwyl oll a lanwyd a'r Ysbryd glan ' ac a ddechreuasant llesaru a thafodau Dieithr, ' megis y rhoddes yr Ysbryd iddynt ymadrodd.' Etto rhai or Dyrfa a watwarasant ac oeddent mor ddieithr ac anwybodus o waith yr Ysbryd Glan, fel ac yr oeddent yn dywedyd yn y 13, adnod, ' llawn o win newydd ydynt ; Eithr *Pedr* yn sefyll ' gyda 'r un a'r ddeg, a gyfododd ei leferydd, ac a ' ddywedodd wrthynt, O wyr O Juddewon, a chwi ' oll ag fydd yn trigo yn *Jerusalem*, bydded hyf- ' phys hyn i chwi, a chlustymwrandewch a'm ' geiriau, Canys nid ydyw y rhai hyn yn feddwon ' fel yr ydych chi yn tybied, oblegid y Drydedd ' awr ordydd yw hi, Eithr hyn yw 'r peth a ddy- ' wedpwyd trwy 'r Prophwyd *Joel*, &c.' Peth anhawdd yw gwneuthur Dynion yn Deimladwy o weithrediad yr Ysbryd Glan, ac or Bedydd Ysbrydol tra y byddont yn ddieithriad i'r Ysbryd ynthynt hwyl ei hunain ; Ond pe gallyd profi fod y Disgyblion yn y Gorchymyn hwnw, Gorchymyn iddynt fedyddio a Dwfr, neu mewn Dwfr, yr hyn yr wyf yn Credu nad Ellyr moi wneythyr ; Pa fodd y

Profant

Mat. 23.
19, 20.

Profaant hwy y rhai fydd dros Sprinklo; neu,
 Deanellu Fabanod, ei harfer oddiwrth y Com-
 misiwn hynny, Ewch a dysgwch yn boll Genbedloedd,
 &c. O herwydd nad yw plant Bychain ddim yn
 gymwys i'w ddyfgu. Ac am yr hyn yr ydys yn ei
 annog am Geidwad y Carehar, Lle dywedir iddo fe Act. 16. 33.
 ai Eiddo oll gael ei Bedyddio, ac hefyd fod Teu-
 luodd Cyfain yn Gael ei bedyddio; Nid oes dim
 Cyfrif, neu hanes i fod dim plant Bychain yn un o'r
 teuluodd hynny, Y mae amryw o Deuluodd ynawr,
 fel ae y gallwn yn relymol feddwch bod yn y pryd
 hynny, ym mha rai nid oes dim Fabanod, neu
 blant bychain iddynt. Ac mewn perthynas i'r gei-
 riau hynny o Eiddo ein Jachawdwr, lle mae yn
 dywedyd, *Na waberddwch blant bychain i ddyfod* Mat. 19. 14
atafi, Canys eiddo'r Cyfryw rai yw teyrnas Nefoedd;
 Nid Ellir ei brofi trwy'r Scrythyrau, iddo fe
 fedyddio neb o'honynt a Dwfr, nac mewn Dwfr.
 Ac ynghylch yr arfer yma o daenelliad Fabanod,
 y mae ef cyn belled oddiwrth Sylfaen yn y Scrythyr,
 hyd onid yw llawer o bobly rhai nid ydynt o'r barn
 ni, nad ydynt yn sefyll drosto, nac yn ei arddel ef.
 Y ffordd uniawnaf i ddeall y Gorchymyn hwn yw
 dyfod at yr Ysbryd hwnw yr hwn ai roddes ef allan.
 Llawer a haerant i'n Jachawdwr gael ei fedyddio
 gan Joan, Efe a Enwaedwyd arno hefyd; Ac Luc. 2. 21.
 ydyw e'n canlyn y dylem ni gael Ein Enwaedu
 oblegid i Grist gael ei Enwaedu; *Canys megis ac y*
ganwyd ef tan y Ddeddf, efe a gyflawnodd y ddeddf.
Ac efe ydyw Diwedd y ddeddf, Er mwyn Cyfiawnder
ir rhai oll ag fyddyn Credu. Pan ddaeth Crist at
 Joan i gael ei fedyddio ganddo ef, Joan a wabard- Mat. 3. 13,
 dodd iddo, gan ddywedyd, *y mae arnafi Eifiau Cael fy* 14, 15
medyddio geniti. Yma y mae Joan fedyddiwr, yr hwn
 oedd weinidogaethwr y bedydd Dwfr, yn Deimla-
 dwy i fod arno ef Eifiau Cael ei fedyddio gan Grist
 a bedydd yr Ysbryd Glan: *Ar Jezu addyweddodd*
writbo ef, gad yr awr hon; Canys felly mae yn weid-
us i ni gyflawnu pob Cyfiawnder. Felly y Cyflawnodd

ef bob Cyfiawnder o weinidogaeth *Joan*. Fe ddarfu i *Joan* yn Eglur ac yn rhagorol wahaniaethu rhwng ei Fedydd ef a Dwfr, a Bedydd Crist a'r Ysbryd glan, Gwel, *Mys* yn ddiau ydwyf yn Eich Bedyddio chwi a Dwfr i Edifeirwch: Eithr yr bwn fydd yn Dysod a'r fy ol i, fydd gryfach na mys, yr bwn nid ydwyf Deilwng i ddattod Carrau ei Esgidiau: Efe ach Bedyddia chwi a'r Ysbryd glan ac a than; yr bwn y mae ei wyntill yn ei law, ac efe a lwyr-lanba ei lawr-dyrnu, ac a gasgl ei wenith i'w ysgubor; Eithr yr us a lufst efe a than anniffoddadwy. Hwn yw Cenad y Cyfamod ac y mae y Prophwyd yn llefara am dano

Mat. 3. 11, 12. *ef*, Yn ddysymwytb y daw yr Arglwydd yr bwn yr ydych yn ei geisio i'w Deml, sef Angel y Cyfamod, yr bwn yr ydych yn ei cbwenych; wele efe yn dysod, medd Arglwydd y lluo'dd. Ond Pwy a oddef ddydd ei ddyfodiad ef? A phwy a saif pan ymddangoso efe? Canys y mae efe fel tan y ioddydd, ac fel sebon y golchyddion: Ac efe a Eistedd fel Purwr a glanhawr arian; ac efe a bura feibion Lefi, ac ai Coetha bwynt fel aur, ac fel arian; fel y byddont yn offrymu ir Arglwydd offrymau mewn Cyfiawnder. Ir diben hyn y daeth yr Arglwydd Jesu Grist i galonau Dynion trwy ei Ysbryd, i'w puro hwy oddiwrth ei amhuredd, ac i'w golchi hwy oddiwrth ei haflendid, fel y Caffont ei Cymhwylo ir Deyrnas hono, ir hon nid aiff dim arian i mewn iddi; Dyma 'r golchiad a lesha i ddynion fel yr adnabyddont ei Calonau ai bod yn cael ei golchi oddiwrth bob Drygioni megis ac y dywedwyd wrth *Jerusalem*, Golch dy galon oddiwrth ddrygioni. Yr Apostl Paul

Eph 4. 5. a ddywed yn ei lythyr at yr Ephesiaid, Mae un Arglwydd, un ffydd, ac un Bedydd fydd. Y mae *Joan*, megis ac y ddywedwyd or blaen, gwedi gwahaniaethu yn dra Eglur rhwng ei Fedydd ef a Dwfr, a Bedydd Crist a'r Ysbryd glan. Ynawr yr hyn yr ydym ni yn ei ddymuno yw, i bawb ddyfod at Fedydd yr Ysbryd, Yr hwn y darfu ir Apostolion, a'r prif Cristnogion ei Dystio, y rhai a allent Ddywedyd, mae trwy un ysbryd y bedyddiwyd ni

1 Cor. 12. 13. *oll*

oll yn un Corph, pa un bynnag ai fuddetoon, ai groeg-
 wyr, ai Caethien ai rbyddion, ac ni a ddiodwyd oll i
 un Ysbryd: (hwn ydyw yr un Bedydd) ac y sonier am
 dano, Canys Cynifer o bonoch ac a fedyddiwyd Gal. 3. 27.
 ynghrist a wisgasoch Grist. Ynawr Dyma Swm
 y Cwbwl, i ddynion wisgo am Danynt yr Ar-
 glwydd Jesu Grist, y dyn newydd a nefol, yna
 y cystiant Gymundeb oddimewn gyda'r Ar-
 glwydd. Ond paham y mae Cynifer o'n Gymy-
 dogion Sobr mor gadarn dros fedydd Dwfr, ac etto
 yn Esgeulyso golchi traed ei gilydd, Pan yr ydym
 yn darllen, 'ddarfod i'n Jachawdwr olchi traed ei
 ddisgyblion,' gan ddywedyd wrthynt, ei fod ef yn
 rhoddi Ensampl iddynt, megis ac y gwnaeth efe
 iddynt hwy felly hefyd yr un modd y gwnaent
 hwythau iw gilydd: Ynawr y mae yma Ensampl
 a chyingor, neu orchymyn am hyn; ac os gofynwn
 ni i amryw o bobl Sobr, Pa ham nad ydynt yn
 arferyd hyn yma? Mi a anturia i ddywedyd yn hyf
 y bydd llawer yn barod i ateb, nad ydynt hwy yn
 Edrych arno ond arwydd weledig oddiallan, trwy
 ba un yr oedd Ein Jachawdwr yn dangos iddi ei
 ganlynwyr, y dylent hwy wasnaethu eu gilydd, ac
 i fod yn barod i wneuthur y Swyddau Heiaf o gariad
 os bydd achos yn gofyn: Ac nad ydynt yn dala fod
 y rhan Seremoniaidd o olchu traed ei gilydd yn
 rhwymedig arnynt hwy, hyd ac y byddont yn
 dyfod at yr rhan Ysbrydol or hyn ac oedd yn Cael
 ei ddal allan yno, Er Ein bod yn cael bod hyn
 gwedi cael ei arferyd Gan Ein Jachawdwr. Ynawr
 Paham y maent yn gosod Cymaint o bwys a'r
 fedydd Dwfr yr hwn nid allwn gael allan iddo
 Erioed gael ei arferyd gan Ein Jachawdwr, a gadael
 neu roddi hyn heibio, tyn haeddu eu Disrifol ystyri-
 aeth; Ond megis nad ydym ni yn ymarfer Bedydd-
 Dwfr felly hefyd yn yr un modd nid ydym yn
 ymarferyd y rhan Seremoniaidd o olchi Traed ei
 gilydd, gan Ein bod ni yn ddiall i fod y rhai ac
 tydd yn dyfod at y rhan Ysbrydol or hyn ac oedd

Joan 13.

Hyd. 14.

yn cael ei ddal allan yno yn Dyfod at ddiwedd a
diben yr arwyddion gweledig oddi allan.

5. *In humed am y Swpper.*

ER eip bod ni heb arfer y Bara a'r gwin oddi-
allan, Yr ydym yn gwir-arddel a pherchnogi
y rhan ysbrydol o swpper yr Arglwydd, yr hyn a
lonjer am danp, *Wela rwyf yn sefyll wrth y drws*
ac yn curo, os Glyn neb fy llais, ac agoryd y drws,
mi a ddeuaf i mewn atto ef, ac a Swpper af
gydag ef, ac yntef gyda minnau. Dyma yr hyn
ac yr ydym ni yn ei ddymuno, ar fod yr holl
bobl Grefyddol ac sydd o feddyliau diwair a da, y
rhai sydd yn gydwybodol yn derbyn y bara a'r
Gwin oddi allan, a'r iddynt hesyd agoryd Drysau ei
Calonau, a derbyn Jesu Grift trwy ei Ysbryd fel yr
adnabyddont Swppera gydag ef oddisewn yn ei
deyrnas; Canys yr ydym yn Darllen, 'Ni ddaw
' Teyrnas Dduw wrth ddisgwyl. Ac ni ddywedant,
' wele yma neu wele accw. Canys wele Teyrnas
' Dduw och mewn chwi y mae. Nis gadawaf chwi
' yn amddisad,' *medd Crist Eir Harglwydd,* 'mi a
' ddeuaf atoch chwi. Ac yr ydwyf yn dywedyd
' i chwi, nad yfaf o hyn allan o ffrwyth hwn y
' winwydden byd y dydd hwnw pan yfwyf ef yn
' newydd gyda chwi yn Nheyrnas fy nhad.' Mae
efe yn preswyllo gyda chwi ac ynoch chwi y bydd
efe. Ac yn y weddi rhagorol Hono y dyweid efe
wrth ei Dad, 'Myfi ynddynt hwy, a thithau ynof
' finau, fel y bont wedi ei perffeithio yn un, fel y
' gwypo 'r byd mae tydi am hanfonaist i, a charu o
' honot hwynt fel y Ceraist fi.' Yr ydym yn dwyn
Tyftiolaeth i ddysfodiad Crist trwy ei Ysbryd i
galonau Dynion, a hwy y rhai y darfu iddynt ei
adnabod ef iw llwyr olchi trwy Ddwtr yr adenedi-
gaeth- a adwaeniant gymundeb oddimewn gyda'r
Arglwydd megis ac yr oedd y *Cristnogion da yn yr*
ben amser yn gwybod; 'Yr hyn a wellsom ac y
' glywsom

Datc. 3.
20.

Lue. 17.
20, 21.

Joan 14.
28.

Mat. 26.
29.

Joan 17.
32.

Joan 1.
3.

' glywloſm yr ydym yn ei fynegu i chwi, fel y
 ' Caffoch chwithau hefyd Gymdeithias gyda ni :
 ' A'n Cymdeithias ni yn wir fydd gyda'r Tad a
 ' chyd 'ai Fab ef Jeſu Grift.' Yr oeddent hwy yn
 bobl o brofiad gwynfydedig, a'r hyn yr ydym Yn
 ei ſawr ddymuno yw i feibion neu blant Dynion
 ddyfod i dyſtiolaethu hynny ynthynt ei hunain ;
 oblegid mae nhwy y rhai fydd yn dyfod i gael
 Cymdeithias gyda 'r Tad, a chyda 'r mab, yw y
 rhai fydd yn dyfod at ddiwedd y Bara ar gwin
 allanol, ſef i ogoniant Goruchwiliaeth yr Eſengyl,
 yr hwn fydd yn oruchwiliaeth o fwynhad ; Canys
 pan delo Dynion iw gael eu Cymodi oddifewn, au
 dwyn mewn ffafr neu heddwch a Duw, y maent yn
 dyfod i adnabod ei bod hwy yn ymborthi a'r Fara
 'r Bywyd bywiol yr hwn fydd yn dyfod i wared or
 Nef ; ' Myfi yw 'r bara bywiol, yr hwn a ddaeth ^{Joan 6. 51,}
 ' y wared or nef ; Os bwytyt neb or bara hwn, eſe ^{56.}
 ' a fydd byw yn dragywydd : A'r bara a roddaf fi
 ' yw fy nghnawd i yr hwn a roddaf tros fywyd y
 ' Byd. Yr hwn fydd yn bwytta fy nghnawd i ac
 ' yn yfed fy ngwaed i fydd yn aros ynofi a minneu
 ' ynddo yntef.' A phryd y delo dynion i dyſtio hyn
 hwy allant ddywedyd ei hunain yn brofiadol, pa
 fath beth gwynfydedig ydyw bod mewn Cymundeb
 ſufewnol a Chrif. Mawr ſendith plant y Doethineb
 ydyw ei dwyn hwy at y Sylwedd ; ' Myfi ^{Dihar 8.}
 ' (Doethineb) wyf yn arwein a'r hyd fford Cyfiawn- ^{20. 21.}
 ' der, ac ar hyd Canol llwybrau barn, i beru ir
 ' rhai am Carant Etifeddu Sylwedd, a mi a lanwaf
 ' ei tryſorau.' Y darllenyd hawddgar, dyma yr
 hyn yr ydys yn ei ddymuned arnat, am iti ddyfod
 at y Sylwedd, fel y byddo iti adnabod ymborthi a'r
 y Bara buwiol yſbrydol hwnw, yr hwn yn unig a all
 fodloni 'r Enaid, ac yfed o Win y Deurnas, Ond
 peth anhawdd yw gwneuthur y dyn anianol yn
 deimladwy or pethau yma ; Y maent tu hwnt iw
 gyrhaeddid ai ' Amgyffred. Pan y dywedodd Ein
 ' Jachawdwr wrth *Nicodemus*, Mae oddieithr geni ^{Joan 3. 3,}
 ' dyn ⁴

' dyn drachefen ni ddychon efe weled teyrnas Dduw,
 ' *Nicodemus* a Ddywedodd wrtho, ' Pafodd y dichon
 ' Dyn ei Eni, ac efe yn hen? ac ddichon efe fyned
 ' i Groth ei Fam Eilwaith ai Eni?' Er ei fod ef yn
 Llywoddraethwr yr Juddewon, yr oedd efe yn
 dadlu yn dywyll jaw'n; Pa cynifer o rai Anwybo-
 dus, pan fyddem ni yn dwyn Tystiolaeth i Ymddan-
 gosiad yr Arglwydd Jesu Grift oddi mewn trwy
 Oleuni ei Ysbyd yn Ghalonau Dynion, a riseddasant
 wrth hynny ac oeddent barod i ddywedyd pa. Fodd
 y gall hyn fod? A phan grybwylllem fod gan
 Ddynion Cymdeithias gyda 'r Tad, a chyd' ai Faf
 ef tra font yma a'r y Ddaiar, ni all llawer ddirnad
 pa fodd y dichon hyn fod, er bod gan y Prif Grift-
 nogion deimlad o hono megis ac y ddywetpwyd
 Gal. 6. 15. orblaen. Yr Apostl a ddywed, *Nad yw Enwaediad*
na ddienwaediadd dim, ond Creadur Newydd. Nid
 ydyw yn lleihau gar bron Duw, pa un a fo dyn
 wedi ei Fedyddio, ai heb ei Fedyddio a Dwfr; pa
 un a dderbynio ef y Bara a'r Gwin, ai ni
 dderbynio o hono ef, os ni bydd ef yn Greadur
 Cor. 5. 17. Newydd; yr y dymy yn darllen, *Gan hynny od oes*
neb yn Ghrift, y mae efe yn Greadur Newydd, Ac fel
 y ddywetpwyd or blaen, *oddi-eithr geni Dyn drachefn,*
ni ddichon efe weled Teurnas Dduw; Yr ydym yn
 taer-ddymuno am i bawb gael Profiad o hyn ynd-
 dynt ei hunain, fel y rhodiont megis ac y gweddai i
 Blant Duw, gan amlygu ei hunain i fod yn Ddilyn-
 wyr ac yn Ddisgyblion i Grift, trwy eu bod hwy yn
 byw yn gyttunol ai Athrawiaeth ef, oblegid mae 'r
 Arwydd mwya amlwg oddiallan a all Dyn ei roi oi
 fod ef yn wir Griftion ac yn Aelod o Eglwys Crist.
 Ydyw, ei fod ef yn byw yn gyttunol ac Athrawiaeth
 Crist. *Wrth hyn, medd Ein Jachawdwr y gwy bydd*
pawb, mae Disgyblion i Mi ydyb, os Cerwch eu gilydd.
 Ynawr, fod Dynion yn Caru eu gilydd, a charu eu
 Gelynion, a gwneuthur Da am Ddrwg, a maddeu
 Camweddau, a bod yn gyfion ac yn drugarog, a
 rhodio yn isel fel y dylai Cristnogion wneuthur, fydd
 Arwyddiond

Arwyddiond a oddi allan, Ond yr ydym yn Credu
na wna dim Dyledswyddau odelallan Ddynion yn
Grifnogion, nac yn aelod au o'r Eglwys bur hono
yr hon y daeth Crist i presentio i Dduw heb na
Brycheuyn na Chrychni, na dim or fath Beth (ond i
fod yn Sanctaidd ac yn ddifrycheulyd) Os nid adha- Eph. 5. 27.
byddant yr Arglwydd yn gweithio Cyfnewidiad yn
eu Calonau, ai gwaredu oddiwrth y Pethau hynny
ac sydd yn ei anghymhwyso hwy i fyned i mewn
i'w Deyrnas Sanctaidd ef. Yr Apostol a ddywed,
Canys nid yr hwn sydd yn yr amlwg sydd Juddew, Ac Rhuf. 2. 28.
nid Enwaediad yw yr hyn sydd yn yr amlwg yn y 29.
Chawod; Eithr yr hwn sydd yn ydirgel sydd Juddew,
ac Enwaediad y galon sydd yn yr Ysbryd, nid yn y
Llytburen, yr hwn y mae ei Golod nid oddynion ond o
Dduw. Ynawr nid am fod dyn mewn Ffordd
allanol wedi ei Enwaedu, a chadw llawer jawh
o Arterion a Seremoniau Juddewaidd, oedd yn ei
wneud ef yn hollol yn Juddew, os nad oedd ef yn ei
Galon; telly y gellid dywedyd mewn Gwirionedd,
nad yw efe yn Grifion yr hwn yn unig sydd telly
oddiallan er iddo gael ei fedyddio oddiallan, ac er
iddo dderbyn y Bara a'r Gwin, a chadw llawer o
Ddefodau allanol; os ni bydd efe yn un yn y galon,
Ei holl Ddefodau allanol ef, ni wnant mo hono yn
Grifion cymeradwy o flaen Duw. Pa Beth y dalai
holl Ddefodau allanol yr Juddewon tra yr oeddent
yn byw yn y Pethau hynny ac oedd yn anfodloni
Duw. Yr hwn a laddo Ych sydd fel yr hwn a Efa 66. 3.
laddo Ywr, yr hwn a abertho Oen sydd fel yr 4.
hwn a dorfynglo Gi, yr hwn a offrymo offryw
sydd fel yr hwn a offrymai Waed Moch, yr hwn
a arogl dartha Thus, sydd fel pe bendigai Eulyn;
ie hwy a ddewisafant ei ffyrdd eu hun, ai Henaidd
a ym hyfyddodd yn ei Ffieidd dra. Minau a
ddewisaf ei Dychymygion hwynt, ac addygaf
arnynt yr hyn a otnant, am alw o honof, ac nad
oedd a attebei; Heferais ac ni wrandawfant; eithr
gwnaethant yr hyn oedd ddrwg yn fy Ngolwg, ar
hyn

‘ hyn nid oedd dda genyf a ddewisafant.’ Dyma'r Achos gwedi ei ofodi lawr pahan yr oedd yr Arglwydd yn ddigllon wrthynt mae yn y pethau hyn Addysc a Gorcheliad mawr jawh, ac yr wyf yn dymuno i bawb ddysgu oddiwrth yr hyd addygafau'r cyfryw arnynt eu hunain trwy iddynt ddewis eu ffyrdd eu hunain, ac ymhoffi yn eu ffeidd-dra, am iddynt wilio rhag gwneuthur y Cyffelib; Ond y rhai fydd eiddo Christ ac fydd yn Gristnogion mewn gwirionedd, a groethoeliasant y Byd yngyd ai winiau ai Chwantau; Ac yr ydym yn dymuno i bawb a Elwir yn Gristnogion i ddangos neu amlygu eu hunain eu bod hwy y Cyfryw rai trwy gweithur felly; felly gallont hwy dystio r' Cymundeb ysbrydol a'r Swpper yma a soniwyd am dano, Y mae llawer o Bobl Grefyddol, yn Ewredig yn Holand, Y rhai nid ydynt o'n Crefydd ni, er nad ydynt yn gweled yn Eglur tu hwnt i Arfer Bedydd dwfr, a'r Bara a'r Gwin, Etto y maunt yn uno a Ni am wrthwynebu Tungu a'r un Achos; O herwyd ei bod hwy wedi eu argyhoeddi o fod pob Math o Dyngu yn cael ei wahardd gan Christ ei hun, ‘ Eithr yr wyfi yn dywedyd wrthyich, na thwng ddim; ‘ nag i'r Nef, canys Gorseddfa Duw ydyw; nac i ‘ *Jerusalem*, canys Dinas y Brenin mawr ydyw; ac ‘ na thwng i'th Ben, am na elli wneuthur un Blewyn ‘ yn wyn neu yn ddu; eithr bydded eich Ymadrodd Chwi, Je je; Nage, Nage; oblegid Beth ‘ bynnag fydd tros Ben hyn, o'r Drwg y mae.’ A'r Apostol *Jago* a ddywed; ‘ Eithr osiaen pob ‘ Peth, fy Mrodyr, na thyngwch; nag i'r Nef, ‘ nag i'r Ddajar, nag un llw arall; eithr bydded ‘ eich Je chwi yn ie, a'ch Nage yn nage, fel na ‘ syrthioch i Farnedigaeth.’ Y maent hefyd yn uno a Ni yn erbyn ymladd, o herwydd ei bod hwy yn edrych arno i fod yn wrthwyneb iddi ei Athrawiaeth ef, yr hwn a ddysgodd ei Ganlynwyr i garu eu Gelynion: ‘ Eithr yr ydwyfi yn dywedyd ‘ wrthyich, cerwch eich Gelynion, bendethiwch-y ‘ rhai

Mat. 5. 34.
35, 36, 37.

Jago'r 5.
12.

Mat. 5. 44.

' rhai ach melldithiant, gwnewch dda i'r rhai ach
 ' Calant, a gweddiwch dros y rhai a wnel niweid i
 ' chwi ac ach herlidiant.' Y maunt or un feddwl
 a ninau y dyleu y winidogaeth fod yn rhad, Canys
 y maunt yn Edrych arno yn wrthwyneb i Athrawi-
 aeth Crist i fod Dynion yn pregeethu am wobr, a
 diweddion bydol, yr hwn a ddywedodd wrth ei wini-
 dogion, *Derbyniasoch yn rhad, rhoddwch yn rhad.* Ac Mat. 10. 2.
 y maunt hefyd yn un a ni trwy fod yn dala allan
 Gariad Cyfredinol Duw tiag at Ddynion. Nawr
 Erbod llawer ac sydd yn bur Gydwybodol dros
 arfer Bedydd dwfr, a'r bara ar Gwin, y mae genym
 Gariad mawr Jawm at y Cyfriw rhai, Canys y mae
 llawer o rai ac sydd yn awr mewn undeb gida, ni
 wedi bod unwaith Gymaint dros arfer y pethau yma,
 fel ac y mae y nawr amriw o Bobl Eraill o fyddyliau
 da, ac megis ac y darfu i'r Arglwydd trwy ei dry-
 garedd ddwyn llawer o honom mewn rhan farw, i
 Dystio yr bedydd ysbrydol a'r Swpper. Ni ddy-
 munem i Erill ddyfod yn brofiadol o hono ynthynt
 ei hunain; a'r hwn y sydd yn tystio y Sylwedd yr
 hyn y mae llawer yn ei gyfaddau fel, nad yw
 Bedydd dwfr a'r Bara a'r Gwin ond arwyddion
 gweledig oddiallan, y mae efe wedi dyfod at ddi-
 wedd a diben yr arwyddion; Canys yr ydwyf yn
 gobeithio y gallaf ddywedyd a'r Syltaen safadwy,
 fod pob arwyddion yn dibennu neu, yn diweddi yn
 y sylwedd. Y Nawr fel y mae genym Gariad at
 bawb o'r rhai hynnu ac sydd yn Gydwybodol yn
 arfer y pethau yma, Fellu yr ydym yn Tybied y
 dyleu fod gan y Cyfriw Gariad attom nine, Er nad
 ydym yn ei harfer hwynt; o herwydd ein bod yn
 Credu ei bod wedi darfod, neu ddiweddu mewn
 modd o rwy medigaeth; ac yr ydym yn darllen, *Pa* Rhuf. 14
beth bynnag nid yw o ffydd Pechod yw. 23.

6. *Ymberthynas Perffeiddrwydd.*

MAE y ddyfgeidiaeth neu'r Athrawiaeth hon o Perffeiddrwydd yn ymddangos yn ddieithr ac yn Newydd i lawer nad ydynt yn tystio ond ychydig fyddigoliaeth ynthynt ei hunain a'r ei chwantau ai nwydau; a Gelyn Dedwyddwch Dyn a barodd i lawer o Bobl goelio nad oes dim Posibilrwydd yddynt allel gorchfygu ei llygredigaethau ai pechodau, tra y byddont yma a'r y Ddauar, fel y gallont fod yn llonydd ac yn Esmwyth ynthynt hwy; neu wneythyr Ewyllys Duw a chadw ei orchymmynion ef, ac fellu na byddo raid yddynt ym drechu am dano. Y nawr yr ydym yn credu fod ffyrdd Duw yn gymwys *megis ac ydywed yr Arglwydd, Onid yw fy ffyrdd i yn Gymwys medd yr Arglwydd.* Mae Duw yn Gyfion yn ei holl weithredodd, ac nid ydyw ef yn gofyn, gan neb ddim yn chwaneg nac y mae efe yn roddi yddynt o nerth iw gyflawnu.

Ezek. 18.
25.

Pebyddau Duw yn gofyn oddiwrth ddynion yr hyn nid allent ei gyflawnu, o honynt ei hunain nac chwaith trwy y gras adderbynion, yna y gellyd dywedyd fod ei ffryd ef yn anghymwys neu, yn anghyfion. Ai fod ef yn teistir Caled, ond peth ffiedd y fyddau hauru hynnu a'r yr Hollalluog, yr hwn sydd lawn iniondeb a Chifiawnder. *Medd y gwr doeth, Ofna Dduw a chadw ei orchymmynion, Canys byn yw boll ddyled dyn.* Y nawr os yw Duw yn gofyn hyn arddwylo Dynion, fel yn ddiau y mae, yna y mae posibilrwydd o hynny, neu ynte fel ac y dywedwyd or blaen fod ei ffyrdd ef yn angymmwys, Ond y mae ymhell oddiwrth blant Duw i hauru arno ei y taeth angyfiawnder. *Israel anyfydd a gwrthry felgar a Ddywedasant, nad o'dd ffordd yr Arglwydd, Etto tu Israel a ddywedant Nid Cymmwys yw ffordd yr Arglwydd, tu Israel, onid*

Ezek 18.
29, 30.

*onid Cymmwys fy ffyrdd i ? Onid Eich ffyrdd cbwi
 nid ydynt gymmwys ? Am hynny barnaf cbwi tu Israel
 bob un yn ol ei ffyrdd ei hun medd yr Arglwydd Dduw ;
 dychwelwch a throwch oddiwrtb eich boll gamweddau,
 fel na byddo anwiredd yn dramcwydd i cbwi. Y nawr
 y Darllenydd di elli dduall wrth hyn pa faeth
 Ddynion oeddent hwy y rhai oedd yn dywedyd nad
 oedd ffyrd yr Arglwydd yn gymmwys. Ac yr
 ydym ni yn darllen yn Nameg y talentau, mae y
 gwas an fyddiol ' o'dd yn achwyn a'r ei Arglwydd,
 ' A'r hwn a dderbyniafei 'r un dalent a ddaeth ac Mat. 25.
 ' a ddywedodd Arglwydd mi ath adweunwn di, 24.
 ' mai gwr Caled ydwyt yn medi lle nis haueft, ac
 ' yn casglu lle ni wasgeraift.' Y nawr nid ydym yn
 darllen i'r Gweision da y rhai a wnaeth ddefnydd
 oi Talentau Achwyn dim a'r ei Harglwydd, Ond
 yr ydym ni yn hollol yn Cydnabod ac yn arddel, na
 ddychon un dyn o hono ei hun, trwy ei allu ei hun,
 fel ac y mae eie yn ddyn, wneythyr Ewyllys Duw,
 na chadw ei Orchymmynion ; Etto yr ydym yn
 Credu fod gallu yn y gras Dwyfol hwnw, am yr
 hwn y dywed yr Apostol iddo ymddangos i bob dyn,
 I roddi yddynt allu i orchyfygu yr hyn sydd ddrwg,
 ac i wneuthur yr ' hyn sydd dda a chymeradwy
 ' gan Dduw, Canys ymddangosodd Gras Duw yr Tit. 2. 11.
 ' hwn sydd yn dwyn Jechydwriaeth i bob dyn, Gan 12.
 ' ein dyscu ni i ymwadu ac Anuwioldeb a chwantau
 ' bydol, a byw yn sobr ac yn Gyfion, ac yn
 ' dduwiol yn y byd presenol.' Yma mae ei Gyff-
 redinolrwydd yn gyftal ai Ddigonolrwydd yn Caele
 osod allan mewn modd rhagorol gan yr Apostol,
 Digon iti fy ngras i, medd yr Arglwydd wrth yr 2 Cor. 12.
 Apostol, Er ein bod yn Cytaddet yn gwbwl hollol⁹
 ein gwendid a'n anallu o honom ei hynain fel yr
 ydym yn Ddynion, ac nad allwn trwy ein Gallu yn
 hunain wneythyr Dim ac sydd dda, fel y Dywedoedd
 Ein Jacobawdwr, bebo fi ni allwch cbwi wneutbur
 dim. Etto yr ydym yn dywedyd, fod gallu a
 Digonolrwydd yngras Duw, i gynorthwy dynion i
F 2
wneythyr*

wneythyr ei Ewyllys ac i gadw ei Orchymynion
 ef, trwy gymeryd gofal am dano ef, medd yr
 Apostol, 'mi allaf bob peth trwy Grif yr hwn
 'sy'n fy nerth i wneythyr pob peth.' Nid yw yn
 Gynwysedig gida doethineb yr Ysbryd glan fod yr
 addewidion grafol yr rhai a wnaed a'r amodau i
 ddynion orchfygu, a gwnythy'r neu, gadw Gor-
 chymynion Duw, yn beth amhosibl i'w twynhau.

Date. 21. 7. 'Yr hwn fydd yn gorchfygu a Eistedda bob peth,
 'ac mi a fyddaf iddo ef yn Dduw, ac yntef a fydd

Date. 3. 8. 'i minneu yn fab. Yr hwn fydd yn gorchfygu,
 82. hwnw a wisfir mewn dillad gwynion. Ni ddileuaf
 'ei Enw ef allan o lyfr, y bywyd, ond mi a
 'gyffesaf ei Enw ef ger bron fy nhad a cher bron
 'ei Angylion ef, yr hwn fydd yn gorchfygu mi
 'ai gwnaf ef yn glöfn yn. Nheml fy Nuw i ac
 'allan nid a ese mwyach, ac mi a Scrifenaf arno ef,
 'Enw fy Nuw i, ac Enw dinas fy Nuw i, yr
 'hon ydyw *Jerusalem* Newydd, yr hon fydd yn
 'disgyn or nef oddiwrth fy Nuw i, ac mi a Scrifenaf

Date. 8. 17. 'arno ef fy Enw Newydd i. Yr hwn fydd yn
 'gorchfygu y rhoddaf iddo fwyta o'r manna Cyd-
 'diedig, ac a rhoddaf iddo garreg wen, ac a'r y
 'gartec heow Newydd wedi ei Scrifennu, yr hwn
 'nid Edwyn neb ond yr hwn fydd yn ei dderbyn.

Date. 2. 11. 'Yr hwn fydd yn gorchfygu ni chauff ddim niwed
 Date. 22. 'gan yr ail farwolaeth. Gwyn ei byd y rhai sy'n
 14. 'gwneythur ei Orchymynion ef, fely byddo iddynt
 'traint ymhren y bywyd, ac y gallont fyned i
 'mewn trwy 'r pyrth i'r ddinas.

Date. 3. 21. 'Yr hwn fydd yn gorchfygu roddaf iddo ef ei-
 'stedd gyda mi a'r fy nghorseddfaingc, megis y
 'gorchfygais inneu ac yr Eisteddais gida a'm Tad
 'a'r ei orloddfaingc ef, yr hwn fydd yn gorchfygu
 'a gauff fyned i mewn trwy 'r pyrth i'r ddinas
 'Sangsteidd, ac wrth hyn yr adweynom ein bod
 'yn ei adnabod ef, es Cadwn ei Orchymynion, ef.

Joan 2 3. 'Yr hwn fydd yn dywedyd mi ai hadwaen ef,
 " 20. 'ac heb gadw ei Orchymynion ef, Celwyddog yw,
 'a'r

' a'r gwirionedd nid yw ynddo, Eithr yr hwn a
 ' gadwo ei air ef, yn wir yn hwn y mae Cariad Duw
 ' yn berffaith, wrth hyn y gwyddom ein bod ynddo
 ' ef yr hwn a ddywed ei fod yn aros ynddo ef, a
 ' ddylai yntef fellu rodio megis ac y rhodiodd yntef.
 O! na bae y rhai yr ydys yn eiga'lw yn Grifnogion
 yn ystyried pa fodd y dylent rodio, y mae yn an-
 ghyflawnder mawr Jaw'n i wadu perffeiddrwydd,
 oblegid yr ydym yn darllen, ' I Grif ddyfod fel Eph. 5. 27.
 ' y gosodai efe yr Eglwys i Dduw heb na brychewyn a'r 4. 11,
 ' na chrychai, na dim o'r Cyfriu beth ond fel y 12, 13.
 ' bydd ei yn Sanctaidd ac yn ddifeius, ac efe a
 ' roddws rai yn Apostolion, a rhai yn Brophwydi,
 ' a rai yn Etangylwyr, a rhai yn Fygeiliaid ac yn
 ' Athrawon; I berffeiddio'r Saint i waith y wini-
 ' dogaeth, i adeiliad Corph Grif, hyd oni ymgy-
 ' forfyddom oll yn undeb ffydd a gwybodaeth mab
 ' Duw, yn wr perffaith, at fefyr oedran Cyflawnder
 ' Crif. Ac y mae yr Scrythyrau am wneuthur
 dyn Duw yn berffaith trwy ffydd yn Jesu Grif.
 ' Yr holl scrythur fydd wedi ei rhoddi gan ysbrydo- 2 Tim. 3.
 ' liaeth Duw ac fydd fyddiol i Athrawiaethu, i 16. 17.
 ' argyoeddi, i gyryddu, i hyfforddi, mewn Cyfi-
 ' awnder. Fel y byddo dyn Duw yn berffaith wedi
 ' ei berffaithio ymhob gweithred dda. Ac fe
 ymdrechodd yr Apostl i ofod dynion yn berffaith,
 gan lefaru am Grif oddifewn Gobaith y Gogoniant,
 Medd efe. ' Yr hwn yr ydym ni yn ei bregethu Col. 1. 28.
 ' gan rybuddio pob dyn, a dysgu pob dyn ymhob
 ' doethineb, fel y Gyflwynom bob dyn yn berffaith
 ' yn Gbrif Jesu. Pa ham y dysgent ac y pregethent
 i'r diben yma, onid oedd yn bosibl i ddynion gyrhau-
 ddyd i, neu at hyn yma. Etto ymae llawer gwedi
 dywedyd yn galed am danom ni o herwydd Ein bod
 yn Cynal ac yn Cadarnhau y faeth bosibl rwydd, er
 mae Athrawiaeth Crif yw; Pe byddau yn Cael ei
 Jaw'n ystyriaid yr wyf fi yn tybied i bod nhwy yn dal
 Perffeiddrwydd mewn gradd uchel Jaw'n, y rhai a
 Elwyr yn Dadau Bedydd a Mamau Bedydd, y rhai
 fydd

sydd yn addo, ac yn addunedu Tri pheth yn Enw yr Plentyn pan tanellir ef a dwfr Gwel Catechism Eglwys Loeger, fel, 'Y bydd iddo ymwrthod a Diabol a holl weithredoedd, rhodres a gorwagedd y byd drygionus hwn, ynghyd a holl wnïau a chwantau pechadurus y Cnawd, ac y bydd iddo wneuthur Ewyllys Duw a chadw ei Orchymynion ef a rhodio yn yr un rhyw holl Ddyddiau ei Fywyd.' Mi ddymunwn pebaunt hwy ei hunain iw ei Cael yn ymariferiad o'r hyn ac y maunt yn ei addo dros Eriill. Yn ddiamau fe ddylau Cristnogion fod megis Crist neu, yn debig iddo, fel ac y mae yn bosibl i Wyr a Gwragedd fod, ac i rodio yn unig megis ac y rhodiodd ynteu, mor belled ac y maunt hwy yn gymwys neu, yn abal i hynny.

Yn oedd efe yn Sanctaidd, ac yn oftyngedig, yn Addfwyn, ac yn drygarog; Ond pa Gymaint yn y Gwrthwyneb, yn tyrr neu yn ol o hyn; y mae llawer a gormod o rai ac sydd yn proffesu ei bod yn ddilynwyr iddo llawer or rhai sydd dros am herffeid-drwydd ac a Ddywedant, nad oes Byddigoliaeth a'r bechod tra byddant yma, ydynt yn dal yr yn Rhuf. 7. 16, a ddywed yr Apostol Paul, 'Canys mi a wn nad oes 21, 22, 23, y nos fi hynny yw, yn fy Ngawd i ddim da yn 24. 'trigo, oblegid yr Ewyllysio sydd barod gennif, 'Eithr Cwplau yr hyn sydd dda, nid wyf yn 'medru arno. Canys nid wyf yn gwneuthur y 'peth da yr wyf yn ei Ewyllysio, ohd y drwg yr 'hwn nid wyf yn ei Ewyllysio, hynny yr wyf yn ei 'wneuthur. Yr ydwyf gan hynny yn Cael deddf, 'a mi yn Ewyllysio gwneuthur da, fod drwg yn 'brefennol gida mi; Canys ymhyfrydu yr wyf 'ynghyfraith Duw yn ol y dyn oddimewn, Eithr 'yr wyf fi yn gweled deddf arall yn fy aulodau yn 'gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy 'ngathiwo i ddeddf pechod yr hon sydd yn fy 'aulodau; ystruan o ddyn wyfi: Pwy am gwared 'oddiwrth gorph y Farwolaeth hon?' Os gwel y darllenydd fod yn dda te all ddarllen yr holl benod trosti

trosti er mwyn bodlonrwydd iddo ei hyn, ond nid allwn ni yn reſymol feddwl mae hyn odd Cyflwr yr Apostol yn yr amſer hynny ond ei fod ef yn hytrach yn gofodd allan Gyflwrau Gnawdol Erill, neu, ei gyflwr ef ei hyn Cyn ei Droedigaeth, pan y mae efe yn dywedyd yn yr. 14. *Eithr my fi fydd gnawdol gwedi fy ngwertbu tan bechod.* Canys yr ydym ni yn Credu ei fod ef mewn Cyflwr dedwydd pan yr Scrifenodd efe yr Epistol hwn at y Rhufeiniad megis ac y mae efe yn dywedyd yn y chweched bennod, a'r ail fers. *A ninnau wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn fyw Esto ynddo ef?* Ac yn yr wythfed benod. A'r fers gynta, *Nid oes gan hynny y nawr ddim Damnedigaeth i'r rhai sy yn Gbrist Jefu, y rhai fydd yn rodio nid yn ol y Gnawd Eithr yn ol yr Ysbryd.* Canys ddeddf Ysbryd y bywyd yn Gbrist Jefu, a'm rhydd haodd i oddiwrth Ddeddf pechod a Marwolaeth.

Mi a ddymunwn i bawb ddyfod yn brofiadol o'r pethau hyn ynthynt. Ei hynain, y nawr y Darllenydd os deli sylw, Er bod llawer yn dywedyd nad oes rhyddhad oddiwrth Bechod tu yma i'r Bedd y mae'r Apostol yn dywedyd yn y chwechfed benod o'r un Epistol at y Rhufeiniad Credadwy. *Eithr yn awr gwedi eich rhyddhau oddiwrth bechod ach gwneuthur yn weision i Dduw, y mae i chwi Eich iſrwyth yn Sancteiddrwydd a'r diwedd yn fywyd Tragwyddol, a Joan, a ddywed yn ei Epistol i Joan 2. Gyntaf, Scrifenais atoch chwi wyr Jauaingc am 14. eich bod yn gryfion a bod gair Duw yn aros ynoch a gorchfygu o honoch yr un Drwg. O! na bae pawb yn dyfod i brofiad o hyn ynthynt ei hunain. A'r Apostol Paul a ddywed wrth y Colofiaid Credadwy, Ac yr ydych chwi wedi Eich Col. 2. 10. cyflawni ynddo ef, yr hwn yw pen pob trwyfogaeth ac Awdurdod. Yr Apostol Peter a ddywed wrth y rhai Crediniol, Eithr chwi chwi ydych i Petr. 2. Rywogaeth Etholedig, Brenhinol offeiriadaeth, 9. Cenedl Sanctaidd, Pobl briodol i Dduw; fel y mynegoch o Dywyllwch iw ryfeddol oleini ef.* Bydded

1 Ioan 5:
20.

1 Ioan. 3.
1, 2, 3, 6, 9.

Bydded Sici'r nad oedd y rhain yn torri Gorehym-
mynion Duw beunydd. Mewn meddwl gair na
gweithred, Ac a wyddom ddyfod Mab Duw, ac
efe a roes inni ei feddwl, fel yr adnabyddom yr
hwn sydd gywyr, ac yr ydym yn y Cywir hwn,
fel yn ei Fab ef Jesu Grif, dwyn i yw y gwir
Dduw a'r bywyd Tragwyddol, Gwelwch pa
faeth gariad a rows y Tad arnom feli'n gelwid yn
Feibion i Dduw: Oblegid nid Edwyn y byd
chwi, oblegid nad adnabu efe ef Anwyl yd yn awr
hon meibion i Dduw ydym ac nid amlygwyd Etto
beth fyddwn. Eichr ni a wyddom pan ymddan-
goso efe y byddwn Cyffelib iddo, oblegid ni a
gawn ei weled ef megis ac y mae, ac y mae pob
un ac sydd gantho y Gobaith hyn yddo ef yn
ei buro ei hun megis y mae ynteu yn bur; Pob
un ac sydd yn aros yntho ef nid yw yn pechu;
Pob un ac aned o Dduw nid yw yn gwneuthur
pechod; oblegid y mae ei had ef yn aros yntho
ef; ac ni all efe bechu am ei Eni ef o Dduw.
Y mae yn gwbwl wrthwyneb i'r natyr Ddwysol
neu, 'r Anian Dduwiol i bechu, a phan delo dynion
i gael ei geni o'r anian Dduwiol yma y maunt yn
dyfod i brofi nid yn unig nerth yn Erbyn pechod,
a rhyddhad ac Efmwythdra oddiwrtho, ond hefyd
i ymhyfrydu i wneuthur Ewyllys Duw; Oddieithr
geni dyn drachefn ni ddighefn ef weled Teurnas Dduw.
Ac oddeithr i ddynion gael ei geni o'r Natur
Dduwiol a Nefol yma, nid allant bythi ddyfod i
wneuthur Ewyllys Duw, nac i gadw ei Orchymmy-
nion ef, oblegid y mae yn amhosibl i ddynion tra-
bont yn ei Cyflyrau Natyriol heb ei hail. Eni i
wneuthur Ewyllys Duw, na rhodio yn ei ffyrdd.
Yr ydym yn cael i Enoch rodio gyda Duw, a chyn
ei lymyd medd y testyn, fod ganddo ef dystiolaeth i
fod ef yn rhyngu bodd Duw. Ac mewn perthynas i
Zacharias ai wraig Elizabeth, y testyn a ddywed, A
bwy eill dan oeddent yn gyfion gerbron Duw, gan rodio
yn ei orchymynion ai ddeddfau ef yn ddiargradd.
Ac

Heb. 11. 5.
Luc. 1. 6.

Ac am i bawb ddala sylw manol a phrofi o'r gras Duwiol, a'r ysbryd daionus hwnw, yr hwn a ddan-tonodd Duw yn raslawn iddi Calonau hwy, fel y rhodient ymhob peth ger ei fron ef gan rhyngu ei fodd. Ac yn y Diwedd Cael Etefeddiaeth ymhlith y rhai Sancteiddiwyd, ydyw fy nidwyll ddymun-
niad i.

7. Ymberthynas yr Adcyfodiad.

O Herwydd nad ydym ni yn dal allan gida llawer o Bobl, yn ei dychymygion tywyll ynghylch yr Adcyfodiad, am hynny ni Rusodd rhai ddywedyd Ein bod yn gwadu yr Adcyfodiad ; Ond yr ydym ni yn diogel, ac yn Cadarn gredu y bydd Adcyfodiad i'r Cyfiawnion a'r anghyfiawnion, ac y rhydd Duwi bob dyn yn ol ei weithredodd pa un bynnag ai drwg ai da ; Ond medd yr Apostol, *Paul, Eithr fe dywed rhyw un pa fodd y Cyfodir y meirw? ac a pha ryw gyrph y deuant.* Ac fe addy-waid wrth y Cyfiriw ymofynwr Cuwraint. *Ob ynsyd, y peib yr wyti yn ei hau, ni fywbeir, boni bydd ese marw, a'r peib yr wyti yn ei hau, ond gronyn noeth, scatsydd o wenith, neu o ryw rawn arall ; Eithr Duw sydd yn rboddi iddo gorph fel y mynodd ese ac i bob bedyn ei gorph ei bun.* Nid yw pob Cnawd un rhyw Gnawd, Eithr arall yw Cnawd dynion, ac arall yw Cnawd anifeiliaid, a chnawd arall sydd i byscod, ac arall i adar ; y mae befyd Gyrph Nefol, a cyrph daiarol ; ond arall yw gogoniant y rhai nefol ac arall yw gogoniant y rhai Daiarol ; arall yw gogoniant yr haul ; ac arall yw gogoniant y lloer ; ac arall yw niant y Ser ; Canys ymae rhagor rhwng seren a seren mewn gogoniant ; fellu befyd y mae Adcyfodiad y meirw ; se a beuir mewn llygredigaeth ac agysfodyr mewn Anllygredigaeth ; ese a beuir mewn Ammarch, ac a gysfodir mewn Gogoniant : Efe a beuir mewn gwendid ac a gysfodir mewn nertb ; ese a beuir yn gorph anianol ; ac a gysfodir yn gorph

Date. 20.
12, 13.
1 Cor. 15.
35, 36, 37.
38, 39, 40.
41.

yfbrydol ; y mae cyrph anianol ac y mae cyrph yfbrydol.

- Yr ydym ni yn Credu, os gwasnaethwn yr Arglwydd yn ffyddlon tra byddom yma, y Cawn ni y Cyfriw gyrph gogoneddus a'r ol hyn, ac y welo ef yn dda yn ei ddoethineb yn gymmwys ini yw gael, ac a fyddo yn fodlon genym ninne ; Eithr y mae yr Apostl yn dywedyd yn Ierf. 50. *Na ddychon Cig a gwaed Etifeddu Teurnas Dduw, ac nad yw Llygredigaeth yn Etifeddu antlygredigaeth.* Yn awr yr hyn yr ydym ni yn ei ddymuno yw, am i bawb adnabod rhan yn yr Adcyfodiad Cyntaf, *Gywnsydedig a sanctaidd yw yr bwn sydd a rhan iddo yn yr Adcyfodiad Cyntaf. Yr bai nid oes i'r ail, farwolaeth awdurdod arnynt.* Fe wyddau y gwir Griftnogion. *Ei bod wedi ei symmydo farwolaeth i fywyd, o herwydd ei bod yn Caru yr brodyr Gwel.*
- 1 Joan 3. 14, 15. *Yr bwn nid yw yn Caru ei frawd sydd yn aros ymarwolaeth ; pob un ac sydd yn Casau ei frawd lleiddiad dyn ydyw a chwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dyn fywyd tragwyddol yn aros ynddo.* Ac medd yr Apostol Paul, *Ond yr hon sydd drythyll, a fy farw e'r ei bod yn fyw.* Tra byddo meibion a merched yn aros mewn Cyflwr marwol a dieithrol oddiwrth yr Arglwydd, y maunt yn llawn o genfigen a llidawgrwydd y naill yn erbyn y llall. Ac yn byw i foddhau a bodloni Dymuniadeu trachwantus y Cnawd. Yr ydym yn darllen, *Mae pwy bennag sydd heb wneuthur Cyfiawnder nid yw o Dduw, na'r bwn nid yw yn Caru ei frawd.* O ! na bae bawb yn ystyriaid y pethau yma yn ddisrifol oblegid y mae yn beth galarus a thostyrus weled mor bell y mae llawer o broffeswyr Cristnogeiddrwydd yn byw oddiwrth Athrawiaeth Crist, a'r prif Griftnogion : Ac megis ac y delo dynion i adnabod yr ail Adda yr Arglwydd or Nef, yr Yfbryd buwiol iw bywhau nhwy, ai gwneuthur yn fyw, fel y delont i garu ei gilydd fel ac y dyleu Cristnogion wneuthur ; a phe bae pawb yn byw yn Yfbryd ac Athrawiaeth Crist, hwy a tyddent nid yn unig yn llawn o gariad ac Ewyllus da y nail at y llall, ond hefyd a ddygent ffrwythau

ffrwythau da, a Sanctaidd; a'r rhai ac y mae ei
ffrwythau yn Sanctaiddrwydd ei diwedd a fydd yn
fywyd Tragwyddol. Canys megis ac yr hauo
dynion yn y byd hwn, fellu y gallant ddisgwyl
medi yn y byd Nessa Yr ydym yn darllein *mae
rhwng fydd yn hau i'r Ysbryd o'r Ysbryd a fed fywyd
tragwyddol; A'r bwn ac fydd yn hau i'r Cnawd o'r
Cnawd a fed lygredigaeth.* Nid ydyw Dynion yn
unig i rododi cyfri am Bechodau mawrion a rhytygus,
Eithr Crist a ddywed ini fod yn rhaid i Ddyn yn
nydd y farn rododi Cyfri am bob gair ofer ac y
ddywedo efe; a'r gwr doeth addywed. *Duw a
ddwg bob gweithred i farn a phob petb dirgel, pa un
bynnag a fyddo ai da, ai drwg.* Nawr yr ydym yn
tebig nad ydyw yn beth diogel a sicci'r, nac hefyd
yn angenrheidiol i neb fod yn rhy ymosyngar am
dano, sef, pa todd yr adcyfodir y meirw, ac a pha
ryw Gyrph y deuant? Rhag i'r *Arguboddiad*
hynny o Eiddo yr Apostol, *ty dy ynfyd* fod yn per-
thyn yddynt; Eithr gadewch ini bawb ymdrechu
i fyw fel ac y gweddau i blant Duw, fel pan yr
ymadawom a'r Byd yma, y gallom gael o'r ateb
Cyfyrus hynny o *wneuthur yn dda Ewch i mewn i'r
Deurnas a paratowd i chwi e'r Seliad y Byd.* A
phawb o'r cyfriw rai a adnabyddant adcyfodiad
Gogoneddus.

8. Ymberthynas Tyngu.

NID ydym ni yn unig yn gomedd neu yn
gwrthwynebu ofer anghywir a byrbwyll
Dyngu, ond yr ydym hefyd yn gydwybodol yn
gwrthwynebu cymerid llw, neu, Dyngu mewn un
achos, pa todd bynnag ac y byddo, O herwydd ein
bod yn Credu bod ein Jachawdwr gwedi gwahardd
yn bennodol bob maeth o Dyngu yn y lle hwnnw,
' Trachefn clywfoch ddywedyd gan y rhai gynt, Mat. 5. 33.
' Na thwng anudon; Eithr tal dy lwon i'r Argl 24, 35, 36,
G 2 37. 'wydd.

'wydd. Ond yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi na
 'thwng ddim: Nag i'r nef canys gorfeddfa Duw
 'ydyw: Nac i'r ddauar canys troed-faing ei
 'draed ydyw: Nac i *Jerusalem*, canys dinas y
 'brenin mawr ydyw. Ac na thwng ith ben am na
 'elli wneuthur un blewyn yn wynn, neu yn ddu.
 'Eithr bydded Eich ymadrodd chwi Je, Je, Nage,
 'Nage, oblegid beth bynnac sydd dros ben hyn
 'o'r drwg y mae.' Oddiwrth yr hyn y mae yn
 dra amlwg, mae megis ac y oedd y Cyfriw yn yr
 Amffer gynt, yn Caniatau Cywyr Dyngu, ond yn
 gwahardd anudoniaeth neu, Dyngu yn anudon;
 fellu y mae ein Jachawdwr yn y lle hwn yn gwa-
 hardd y naill a'r llall, gan fynegu yn ddilufiant
 neu, yn ddiddadl, mae beth bynnag tydd dros ben
Je, Je, Nage, Nage, o'r drwg y mae. Ac am
 halogedig, oter, a byrbwyll Dyngu, yr oedd ete
 befyd yn waharddedig tan y *Gyfraith*, tel ac y mae
 y Trydydd Gorchymyn yn dywedyd, *Na chwymer*
Enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer, canys nid dieuog
gan yr Arglwydd yr hwn a gymero ei Enw ef yn ofer.
 Ac tel ac y mae ein gwrthwynebiad Cydwybodol
 i gymeryd llw, ym hob Achos, gwedi ei Sylfaenu
 a'r Orchymyn Neullduol a phenodol Criit, mae
 genym sawr achos i fod yn ddiolchgar i'r Brenin
 a'r Llywodraeth, am ei ffafr ai Ewyllus da, trwy
 fod yn trefnyd ac yn gofod i fod ein gair neu, ein
 Cadarnhad yn Cael sefyll mewn achos Tyftiola-
 ethol, yn lle llw. O herwydd i llawer o'n Cy-
 feillion henafeidd fyned tan, a dioddeu llawer o
 flinderau a Dioddefiadau mawrion, gan ei hanreithio
 ei Gorthrymu, ei Alldydio ai Carcharu hyd at
 Farwolaeth, a hynny am ei Tyftiolaeth Grifnogol.
 Mae Tyngu y nawr yn beth mor gyffredin, tel ac y
 gallir, ac y dylyd gid a galar ystyriaid, tel ac y mae
 ofer a halogedig Dyngu yn amalhav; Llaweroed y
 tydd yn ei ymddiddanion Cyffredin, yn Euog o
 hono, trwy am lwg ddirmig a throfeddiad a'r Gy-
 fraith Duw a dyn. Peth tra dymunol fyddau fod
 pawb

Refod. 20.
 7.

pawb ac fydd yn Proffesu ei bod yn Ganlynwyr i Grift i bod hwy yn byw yn Ddarostyngedig i Ysbryd Crist ynddynt ei hunain, yr hwn fydd yn arwein ac yn Tywys i bob Gwirionedd. Ac yn ganlynol ddywedyd y gwir yn ac a'r bob achos: Gwyr a Gwra-gedd, dan y Cynhurfiad hyn a ellyd yn hawdd ei Coelio ac ymddiried yddynt. Ac y mae yn gwilidd nid buchan i fod neb dan yr Enw o fod yn Griftion, na Ellyd ymddiried yddynt am wirionedd yr hyn a fyddant yn ei ddywedyd. Ond pa fod bynnag nid yw Crefydd gwedi myned mor isel ei had feiliad ai thrai, fel ac nad oes amriw o Wyr onest Cywyr a Deuwisionol o wahanol Broffes a barn, rhai ac fydd gwedi enill Cymmaint o barch a Chymeriad ymhlith y rhai ac fydd yn ei hadnabod, fel ac y Caent ymddiried yddynt ai Credu am yr hyn ac a fyddont yn ei lefaru neu Scrifennu. A phe buafau pawb yn byw yn ol Athrawiaeth Crist, yna ni buafe ac ni byddeu dim achos Tyngu, neu gymeryd llw, i rhwymo Dynion i ddywedyd y gwir; o herwydd y mae Gorchymmyn ac ofn Duw, yr hwn fydd yn rhwym yn mwy Cryf a chadarn, nac un llw ac a ellyr byth ei wneuthur, yn rhwymo yr Cyfriw rai i hynny.

Nid y Bobl a elwyr *Crunwyr* ydyw yr unig Bobl ac fydd ai Egwyddorion yn erbyn Tyngu neu gymeryd llw, ond y mae genym hanes am Sect Neullduol o Bobl a Elwir *Menonists* yn *Holand*, a'r Ardalodd oddiamgylch, nhwy, ai Henafiaid, dros hir Amser a wrthwynebasant yn wastadol gymeryd llw, mewn un achos, pa beth bynnag fydde; a'r *llywodraeth* a ganiataodd yddynt mor belled, fel ac y darfu yddynt Gadarnhau iw ei Gair hwy gael sefyll mewnachos o Dyftiolaeth yn lle llw, gan ddarostwng y rhai ac oedd yn torri ei geiriau i ddiodde yr un Gosp a'r rhai hynny ac y fydde yn Euog o Anudonieth; yr hyn beth yr ydym ni yn ei farnu yn Rhesyddmol ac yn inion. Yr oedd y Prif *Griftnogion* yn Gyffredinol yn gwrthwynebu Cymeryd llw, ac

y mae yn beth ac sydd yn hauddu dala Sylw arno, Pan bydde ei Herlidwyr Creulon a'r ryw amfer yn galw arnynt ac yn ei hannog i Dyngu, hwy a roddent yr Atteb byr ymma, *Cristion ydwyf*. Amriw o'r hen Dadau, a'r Merthuron, a'r Dewigwyr boreuol, oeddent oll o'r un feddwl a barn am y peth hwn. *Gwel y Trautbawd yn ngbyleb llwon*, lle y Cauff y Darllenydd weled llawer o Rhesyymau pwysfawr yn erbyn pob maeth o Dyngu, yn cael ei amddiffin trwy Ensample ac Ymarferiad *Cristnogion*, a Merthuron, a Dewigwir rhagorol, mewn amriw Oesoedd *Cristnogaeth*; ac fel ac y mae y Matter hwn wedi cael ei ymddadlu ai holi yn drywadl yn y *Traethawd* hwnnw, a chyflawn Attebiad gwedi ei roddi i'r amriw Wrthadleuon sydd arferol o gael ei gwneuthur a'r y Pen hwn y Darllenydd ai gwel yn llawn werth ei Ddarllen; mi a grybwyllaf y chydig allan o'r un rhyw *Draethawd* yr hwn a scrifenwyd o Waith *William Penn*, y Rhan gynta, a'r Tudalen 626, 627, 636, 655, 657, fel y Canlyn.

1. AM POLYCARPUS. *

‘ Y Dyfidiolaeth gynta a ofodwyd a'r lawr mewn
 ‘ Cofadwriaeth yn erbyn Tyngu, gwedi Amfser
 ‘ yr Apostolion, ydyw yr un hono am *Polycarpus*
 ‘ yr hwn odd yn byw yn ei Hamfer hwynt a chida
 ‘ hwynt ac a ddywedwyd ei fod ef yn Ddisgybl i
 ‘ *Joan*, nid y *Heiaf* o'r Apostolion; yr hwn Cyn
 ‘ ei roddi Farwolaeth, pan Gorchymmynodd y
 ‘ Rhaglaw iddo Dyngu, Ebe fe.’ *Pedwar igain*
 ‘ *Mlynedd a chwech y gwasnetbes i fy Meistr Crist*,
 ‘ *er bynny nid anfodlonodd ef fi mewn un peth*. A'r
 ‘ Rhaglaw gan ei annog ef a Orchymmynodd iddo
 ‘ ef, Dyngu mynn *Eiddo Caesar* i'r hwn yr Attebodd
 ‘ *Polycarpus*

* Fe a ddioddefodd ferthyrdod yn *Smyrna* ynghylch y Flwyddyn 167.

‘ Polycarpus gan ddywedyd, os wyt yn chwenych
 ‘ gymmaint y gwag Ogoniant-hwn, imi gyhoeddi
 ‘ Eiddo Cæsar, fel ac y dywedeist mewn modd
 ‘ gwenheithus Nad ydwyt yn fy adnabod I,
 ‘ Gwranddo yn rhag, † Cristion wyt. Yn y modd
 ‘ yma y dechreuodd y Gwr da hwn ei Bedwar igain
 ‘ Mlunedd a chwech, ynghylch igain Mlunedd
 ‘ wedi i Jaco Scrifennu, *Uwchlaw pob petb fy*
 ‘ *Mrodyr, na Thyngwch ddim*, yr oedd ef amriw o
 ‘ Flynnyddoedd cyn marw *Joan*, oblegid efe a
 ‘ Elwyr ei Ddisgibl ef, Gwel ei Hanes ai Ganmoli-
 ‘ aeth yngwaith *Eusebius's Eccl. Hist. lib. 4.*
 ‘ Chap. 15.

2. JUSTIN MARTYR. †

Apol. 2. pro Christianis ad Anton. Pium. Oper. p. 63.

‘ Ychydig Cyn ei Ddioddefaint *Justin Martyr* yr
 ‘ hwn yw 'r cyntaf ac y mae genym hanes Scrifenedig
 ‘ am dano, a guhoeddodd ymddiffyniad i'r *Cristno-*
 ‘ *gion* yn y Flwyddyn 150, fel ac y dywed ef ei
 ‘ hun; ac mewn ail ymddiffyniad gwedi hunny,
 ‘ ymhaun y dywaid efe yn ol Athrawiaeth ei Athro,
 ‘ na ddylm ni Dyngu un amser, ond dywedyd y gwir
 ‘ yn wastadol. *Crist, a Orchymmynodd fel byn, na*
 ‘ *ibwng ddim, Eilbr bydded eich Je, chwi yn Je, ach*
 ‘ *Nage, yn Nage; a pbeth bynnag sydd dros ben byn,*
 ‘ *o'r drwg y mae.* Gwel ei Glod, ai Ferthyrdod
 ‘ yn *Eusebius* yn fuan a'r ol *Polycarpus*.

3. * P O N -

† Efe a roddwyd i farwolaeth yn Rufein, gan ei Fflangellu,
 a chwedi hynny Torrwyd ei Ben ef yn y flwyddyn 168.

3. * PONTICUS a BLANDINA.

Euseb. *Eccl. Hist.* lib. 5. Chap. 1.

* Dan Lywodraeth yr un Emprwr, sef, *Antonius Philosophus*, (medd *Eusebius*) a ddioddefodd hefyd, *Ponticus* odd 15, Mlwydd oed, a *Blandina* oedd Wyruf Jeuange y rhai a ddioddefasant Boene, a Chospedigaethe a bliendere chwerwon Jawh. Ac e'r bod ei Cystyddwyr yn ei hannog i *Dyngu* hwy a wrthwynebasant yn barhaus hyd y Dywedd.

4. † BASILIDES.

Euseb. *Eccl. Hist.* lib. 6. Chap. 4.

* Ac yn amser Emprwr arall sef *Severus*, un *Basilides*, Milwr Awdyrdodol o'r Fuddin yr hwn a osodwyd i arwain *Barthimena* i'r lle Diodde, a gafodd ei Arguhoeddi ganthi am y Gwirionedd yn Nghrist, yr hwn a'r ol hynnu a geiswyd gantho *Dyngu*; *Eithr efe a gadarnhaodd yn Eglyr nad pedd Gyfreithlon iddo ef Dyngu*; o herwydd, ebe fe, *Cristion wys*. Nid oedd efe yn Anghyfiawnhau y llw hwnw yn unig, ond yn Anghyfiawnhau *tyngu mewn dim*. Yr hanes a ddywed y mynne ei Gyffeillion iddo ef *Dyngu* a'r ryw achos neu gilydd, heb Enwi pa beth, ei Atteb oedd, y mae yn Anghyfreithlon imi *Dyngu*, a phaham? O berwyd ebe fe mae *Cristion wys*: Y Canlyniad sydd *Eglyn*, ni chymerau y Cristnogion un llw, am hynnu ni chymerent ei llwon hwy.

5. C H R Y.

* *Ponticus* odd 15, Mlwyddoed addioddefodd ferthrydod yngyd a *Blandina*, yn y flwyddyn 177.

† *Basilides* a dorwyd ei Ben yn *Alexandria* ynghylchy flwyddyn 204.

5. CHRYSOSTOM.

‘ *Chrysostom* yn ei ddyddie ynghlych y flwyddyn
 ‘ 398, Gwr Enwog Jawn yn yr Eglwys, ac am hyn-
 ‘ nu yn cael ei alw yr *Atbro Auredd*, yn ei Bum-
 ‘ thegted Bregeth a’r *Genesis* a Ddywed y dyleu
 ‘ *Cristion* gasau a ffeiddio Llwon ymbob modd, gan
 ‘ wrando ac ystyriaid yr byn a ddyweid Crist, *Chwsoch*
 ‘ ddywedyd gan y rhai gynt, na thwng yn Anudon,
 ‘ *Eitbr* yr wyf fi yn dywedyd i chwi, na thyngwch
 ‘ ddim. Na ddyweded neb gan hynnu, mi a dyngat
 ‘ mewn achos Cyfreithlon : Canys nid yw yn
 ‘ Gyfreithlon Tyngu, mewn achos cyfiawn nac ang-
 ‘ hyfiawn ychwaith.

6. Am y WALDEN S I S.

‘ Y mae genym achos da i grubwyll am yr hen
 ‘ * *Waldensis*, y rhai a wrthwynebasant gymeryd
 ‘ un math o lw, megis ac y dartu i’r Brif *Gristnogion*
 ‘ a’r Tadau naccau neu ballu, a hynnu yn hollawl
 ‘ neu yngyd, oll : Canys y mae yn Siccir i tod ei
 ‘ Gelynion yn achwyn arnynt oi blegid e’r ys mwy
 ‘ na thri Chan Mlynedd, ac nis gallwn ni gael iddynt
 ‘ hwy wadu yr achwyniad y pryd hynnu : Ac yr
 ‘ ydym ni yn meddwl na chynig neb arall brofi
 ‘ yddynt ei wneuthur ychwaith, oblegid yr oeddent
 ‘ yn adnabyddus jawn yn y Byd mewn perthynas i’r
 ‘ pwngc hwn.

7. AM JOHN WICKLIFF.

‘ *John Wickliff*, ein Cydwladwr yn ei amfer yr
 ‘ hwn oedd *Broffeswr Disynyddiaeth yn Rbydychen*,
 ‘ Gwr enwog mewn dylc, ac mewn gwroldeb
 ‘ H duwiol

* *Waldensis* oeddent ynghlych y Flwyddyn 1310.

• duwiol Ynghylch y Flwyddyn 1310. Yn ei
 • waith yn ymosod yn erbyn Athrawiaethau ac
 • Arferiadau Rhufain, yn amser *Edward* y trydydd,
 • a *Richard* yr ail ynghylch y Flwyddyn 1370.
 • Yr hwn a gondemnwyd am iddo ef gyda phethau
 • eraill amddiffin neu gadarnhau i fod yr holl Lwon
 • ac a wnaed a'r un Ammod neu Gyfammod moesol
 • rhwng gwr a gwr, yn anghyfreithlon.

8. Am y MERTHYRON PROTYSTANEIDD.

• Llawer o'r Merthyron Protystaneidd, megis
 • *John Hufs*, *Jerom o Prague*, *Walter Brute*, *Wil-*
 • *liam Swinderby*, *William Sawtry*, *William White*;
 • *William Thorp*, *Michael Sadler*, ac Eraill y rhai a
 • ddioddefasant Farwolaeth yn achos y Protysta-
 • niaid, ac fydd gwedi cael ei gosod a'r lawr mewn
 • Cofadwriaeth y rhai a wrthwynebasant ac a balla-
 • fant dyngu mewn un achos pa un bynnag ai Dirgel
 • ai Cyhoeddys y fyddau.

Y DIWEDDIAD.

WE DI imi roddi a'r lawr y Pethau o'r blaen,
 i ddalla Sylw arnynt, y rhai yr' wyf yn ei
 adel i ystyriaeth y Darllenydd; a'r hyn yr wyf yn
 ei fawr ddymuno ydyw, i bawb ddyfod at y rhan
 ymarferol o wir Grefydd a Christnogrwydd; canys,
 e'r y gall dyn gredu (yn ol yr Scrythyrau) yn
 Naw, yr hwn a greodd y Nefoedd a'r Ddaear, ac
 Ec. 45. 18. ai lluniodd i breswyllo yn thi. Gwel, *Canys fel byn*
y dywed yr Arglwydd Creawdydd y Nefoedd, y Duw
ei hun a luniodd y Ddaear ac ai gwnaeth, iw pbreswyllo
y llunioedd bi, &c. Ac hefyd credu, i Grist gael
 ei genhedlu trwy yr Ysbryd glan, ai eni o Fair
 Forwyn, ac iddo ef wneuthur llawer Gwrthie rhy-
 feddol, ac iddo ddioddef Marwolaeth a'r y Groes,
 fel

fel ac yr oedd efe yn ddyn, oblegid nid allai efe farw fel ac yr oedd ef yn Dduw, ac iddo ef farw aigladdu, ag adcyfodi drachefn a derchafu i'r Nefoedd; ai fod ef gwedi dyfod eilwaith trwy ei Ysbryd i Galonau Dynion; ac e'r y gall Dyn gredu y Gwirioneddau mawrion hyn, a holl Articlau y Grefydd gristnogol; ni bydd yr holl bethau hyn nu Rhan na Hawl i Deyrnas Nefoedd nes y delo ef i fyw Bywyd sanctaidd, canys yr ydym yn darllen, *Mae beb Sancteiddrwydd ni chaiff neb weled yr Argl.* Heb. 12. 14. *wydd. Ac medd yr Apostol. CREDU yr ydwyf ti mae un* Jac. 2. 19, *Duw sydd, da yr ydwyf yn gwneuthur; y mae y* 20, 26. *Cytbreuliaid befyd yn credu ac yn crynu; eithr a fynni di wybod o Ddyn ofer am Ffydd beb weithbredodd, mai marw yw. Canys megis y mae 'r Corpb beb yr Ysbryd yn farw, felly befyd Ffydd heb Weithbredodd marw yw. Dangos imi dy Ffydd di beb dy Weithbredodd, a minneu* Adn. 18. *wrth fy Ngweithbredodd a ddangosaf iti fy Ffydd inneu.*

Ffydd y Sainct y roddodd iddynt hwy tyddigoliaeth, ac a weithiodd trwy Gariad gan buro ei Calonau. Y mae gormod o ddiffyg yn y rhan ymarferol o Gristnogaeth ymysc y Cyfriw rai ac sydd yn proffesu ei bod yn ddilynwyr i Grist. *Ymwelwch a'r Gwragedd Gweddwon a'r ymddisfaidd yn ei* Jac. 1. 27. *badfyd, a chadw ei bunain yn ddifrycheulyd oddiwrth y Byd, ydywy 'r Grefydd a lesha i Ddynion yn Awr Angau. Da jaw'n a tydieu i'r rhai y mae Duw wedi agor ei Law yn ehang iddynt, ai bendithio a rhan gyflawn neu, helaeth o'r Pethau y fidd yma, i fod yn llawn o ymysgarodd trugaredd tuag at y rhai ac sydd mewn Eisiau a chyfyngder, ac i sefyll i fynu dros Gyfiawnder, y Weddw a'r ymddisfaidd, dyma un rhan o wir Gristnogrwydd, eithr gwneuthur cam a gorthrymmu y Weddw a'r Ymddisfaidd, sydd yn wrthwyneb hollol i Gristnogrwydd; y mae llawer, nid yn unig yn ein mysc ni, ond yr ydwyf yn gobeithio, hetyd ymysc eraill o wahanol Farn, ac sydd ac ofn Duw arnynt fel ac y maunt yn casau y Pethau hyn. Yr Scrythur a ddywed, *fod ofn**

Duw yn casau Balchder, Uchder Ysbryd, a'r Ffordd ddrwg. Pa fwya y byddo Dynion yn byw yn ofn Duw, Mwya igyd o Gafineb fydd yn ei Calonnau yn erbyn Pethau drygionus; eithr llawer o eisie a diffig y Peth hyn, a syrthiasant i Gyfeillach ddrwg, a phethau drygionus jaw'n, trwy yr hyn y dygasant fawr Ddinistr a Gwradwydd arnynt eu hunain. Cyfeillach ddrwg a ddadymchwelodd ac anrheithiodd llawerodd. *Fy Mab, medd y Gwr doeth os Pechaduriaid atb dyna, na chytuna a bwynt.*

Y mae Gelyn Dedwyddwch Dynion yn gwneuthur defnydd o offerynnau drwg yn fynych jaw'n i dynnu Dynion i Bethau drwg a niweidiol jaw'n; ac megis ac y mae llawer wedi ei tynnu i bethau camweddus a drygionus jaw'n trwy gadw Cyfeillach ddrwg ac ofer, felly hefyd yr wyt yn credu fod llawer gwedi ymlygru ei hunain yn fawr, trwy ddarllen Lyfrau llygredig a drwg, fel ac y darfu i rhai wrth ddarllen Llyfrau Dynion di Dduw, neu Atheistiaid tyned mewn gradd mawr yn Atheistiaid neu wadu bod Duw ei hunain. Ond peth byddiol ydyw da llen y Scrythurau sanctaidd, y rhai a ddeilliawdd oddiwrth ddaionus Ysbryd Duw, fel ac y darlleno Dynion hwy yn yr un Ysbryd oddiwrth ba un y deilliasant; ac y mae hefyd amriw o Lyfrau da eraill gwedi ei scrifennu gan y Cyfriw ac oedd yn ofni Duw, y rhai fydd yn mawr berthyn neu yn tueddu i ddwyn Duwioldeb a Rhinwedd yn y blaen, ac fydd yn dra byddiol iw ei darllen.

Mawr Ymrateilion y ty, ac Eito fydd ymysc Proffeswyr Cristnogiol ynghylch Crefydd; un a ddywed un peth, ac arall beth arall; fel ac yr ydwyfi yn credu, fod llawer o wyr difritol a da yn fawr jaw'n am wybod pa un yw 'r Jaw'n Ffordd: Ynawr yr Apostol Peder trwy Gyfarwyddyd yr Ysbryd glan a ddywed ini, *Nad yw Duw dderbyniwr twyneb, ond ym mhob Cenedl, y neb y fydd yn ei ofni ef, ac yn gweithredu Cyfiawnder, fydd gymeradwy ganddo ef.* Nawr: cymma yr Ammodau a'r Condiwnau wedi

wedi ei gosod a'r lawr yn Eglur neu yn amlwg, a'r yr hyn y mae Derbyniad gyda Duw yn sefyll sef, ac yr ammodau a Enwyd; a thyma yr hyn yr ydym ni yn ei fawr ddymuno i bawb fod mewn Arferiad o hono, fel y darfyddau ac y diweddu pob chwerwedd a chenfigen ac fydd gan y naill yn Erbyn y llall, fel y byddau i Wirionedd a chyfiawnder flodeuo yn y Tir. Pe byddau bawb yn byw yn wirioneddol yn ofn Duw megis ac y dylent, fe fyddde undeb sanctaidd Ymhlith Plant Dynion, a Chariad, Heddwch, Trugaredd, Gwirionedd, Cyfiawnder, ac Uniondeb, yn amalhau yn ei mysc hwynt; ond o ddiffig ac Eisiau hyn pa mor fawr y mae ymryson Cenfgen, Anghyfiawnder, a Gorthrymder yn amalhau, je ymhlith llawer o'r Cyfriw rhai ac fydd yn proffesu ei bod yn Ddisgyblion ac yn Ganlynwyr i Grist. O! na bae Blant Dynion ond yn brofiadol ynthynt ei hunain o'r mawr wobr a'r Heddwch y fydd trwy fyw yn ofn Duw, a Chadw ei Orchymmynion, yn a y gwasnaethent ef gydag Hyfrydwch; Canys y mae Heddwch a Diddanwch nefol i'w gael trwy ufyddhau a gwasneuthu yr Arglwydd, tu hwnt i'r hyn ac y mae neb yn brofiadol o hono ond y rhai hynnu ac fydd yn brofiadol o hono; fel ac y rwyf fi yn credu fod llawer o Bobl dda a duwiol yn fwy diolchgar nag y gallant osod allan neu adrodd mewn geiriau am ei bod gwedi ei hennill ai dwyn i garu a gwasneithu Duw.

Mae y Cyfriw rhai mewn mawr hiraeth a Dymuniad oi Calonnau i fod Eraill yn cael ei enill ai dwyn i garu a gwasnaethu yr Arglwydd, fel y byddo iddynt fod yn wyr dedwydd; i'r diben ymma yr ymdeithiodd llawer o'n Cyfeillion crefyddol ni o'un Tir a Gwlad i'r llall, mewn Perigl oi Bywyd; i'r diben ymma hesyd yr ymddangosodd llawer mewn Print neu Argraffwasc, fel os byddeu bosibl iddynt fod yn offerynnol i enill Plant Dynion, i ofni a gwasnaethu yr Arglwydd; canys e'r i Dynion ymarfer a Miloedd o Draddodidau allanol, ac heb ufyddhau i'r

yr Arglwydd, ni wna yr holl bethau hynnu ddim o honynt yn gymeradwy gerbron Duw : *Samuel a ddywedodd wrth Saul fod ufyddod yn well nag Aberth, a gwrando yn well na Braster Hurddod.*

Pan welodd yr Arglwydd yn dda i gyrhaeddud at yr Apostol *Paul*, ai ddwyn ef i fod yn gyfranog o'i Cariad ai Ddaioni, pa fodd yr oedd ei Ymlyscarodd ef yn cyffroi ac yn cyneflu tuag at ei Genedl ai Berthynafau yn ol y Cnawd, am iddynt gael ei henill ai dwyn i wasnaethu yr Arglwydd. Ac nid cyrhaeddyd attynt hwy yn unig, ond hefyd at holl Ddynolryw yn gyffredinol; canys yr Apostol a ddywed yn ei Epistol cyntaf at *Timothy*, *Cyngbori yr ydwyf, &c. fod Ymbiliau, Gweddïau, Deifyfiadau, a thalu diolch dros bod dyn.* O pa faint, o ymdrech a wnae y gwir *Griffion*, yr hwn sydd gantho seddwl Crist, e'r mwyn enill a dwyn Dynion i wasnaethu Duw mewn Gwirionedd fel y byddeu iddynt brofi Cariad a Daioni Duw ynthynt ei hunain; canys y mae Cariad Duw o'r faeth Natur, pan gaffo ef le, a Goruwchafiaeth yn Nghalonau Dynion, fel ac y maent yn dymuno i Eraill fod yn gydgyfranogion a hwynt o'r un rhyw, megis ac y dywedodd y Gwr da Gynt, *Deuwch, profwch, a gwelwch, mor dda yw yr Arglwydd.* Pryd y delo Dynion i gael ei henill ai dwyn yn wirioneddol trwy allu a phŵer y cariad dwysol hwn, yna y deuant i fod mewn cariad a Duw, ac i redeg Ffyrdd ei Orchymmynion ef gydag Hyfrydwch, canys pe na bydde Gwobrau, na chospedigaethau yn y byd nesa, fe tyddeu yr Heddwch, a'r Cyssyr ac y maent hwy yn ei twynhau, fef y rhai ac sydd yn gwasnaetha yr Arglwydd, mewn Gwirionedd, yn Annogaeth ddigonol i ber iddynt hwy barhau yn yr unrhyw hyd y Diwedd.

Y cyfaill y Darllenydd, os wyt yn credu Marwolaeth a Dioddefidau yr Arglwydd *Jesu* Crist, yr hwn a groeshoeliwyd tu allan i Borth *Jerusalem*, fel ac y dywed yr Yscruthurau sanctaidd, na ad i hynnu dy fodloni di yn unig, ond bydded arnat hiraeth

hiraeth a Dymuniad am adnabod yr Arglwydd yn llywodraethu ynot, ac yn gosod ei Deyrnas yn dy Galon, ac yna fe fydd yn hawdd iti wneuthur Ewyllys Duw, a chadw ei Orchymynion. Ac os does gennit Barch i'r Yserythurau sanctaidd, na fedlona dy hunan yn unig a'r darllen Profiadau Dynion sanctaidd Duw, yr rhai a lefarasant yr hyn ac oeddent yn Dyftion o hono, yr rhai oeddent yn adnabod ei golchiad trwy Ddwfr yr Adenedigaeth, ond cais hefyd ddyfod yn brofiadol o hono ynnot dy hunan. Ac os wyt yn gydwybodol am y Bedydd-Dwfr, a'r Bara a'r Gwin allanol, bydd ofalus rhag iti orphwys a'r y traddodiadau allanol yn unig, a bod yn fyr o'r Bedydd ysbrydol oddimewn a chummundeb, yr hwn yr oedd y Cristnogion da gynt yn ei dyftio; fel trwy twynhad o'r un rhiw y delych tu hwnt i ymarferiad o Arwyddion allanol, neu weledig: Ac fel yr ydwyt yn gweled neu yn duall fod rhai yn yr Amser gynt yn adnabod Goruwchafiaeth a'r Elyn ei Henaidiau, ac a dderbyniasant allu ifod yn Feibion i Dduw, ysturia pa fath Fuddygoliaeth a gefaist a'r y Gelyn ynnot dy hun. Ac megis ac y bu rhai Dynion yn rhy ymotyngar pa fodd yr adcyfodir y Meirw ac a pha riw Gyrph y deuant? Bydded dy ofal ath ymosyniad pennaf di a ydwyt gwedi y'th adcyfodi o Fedd Pechod ac Anwiredd, fel y rhodiech gyda'r Arglwydd mewn Newyddeb Bywyd, e'r ei glod ai Ogoniant tra byddech ymma fel trwy hynnu y byddo iti gyrhaeddyd Adcyfodiad y Cyfion yn ol nyn.

Megis ac y darfu i'r Arglwydd yn ei rhyfeddol Gariad ai Drugaredd, ddanfon mab ei Gariad, yr Arglwydd Jesu Grist, i farw dros Blant Dynion pan oeddent yn Elynion iddo ef; Yr wyf mewn Tynerech yn Dymuno i bawb ystyried mawr Gariad Duw tuag attynt yn hyn ymma; ac fel ac mae efe ydyw Awdwr a Ffynnon pob Daioni ac yr ydym ni yn ei dderbyn, mor ddymunol fyddau bod ei hir Ddiodefgarwch, ei fawr Ddaioni ai amriwiol Dragareddau

1 Petr. 3.
20.

Gen. vi.
3, 21, 22.

y rhai fydd yn cael ei heftyn allan i Blant Dynion i w
i ianog ai rhwymo nhwy i fod yn fwy gofalus a
Gwiliadwrus: Yr ydym yn ddarllain, *ddarfod i bir*
amunedd Duw aros yn Nyddiau Noah, tra y darperid
yr Arch, a chwedi i'r Arglwydd hir ymryson a nhwy
trwy ei Ysbryd, Gwel, Ac ni tynnent ddyfod atto
ef, yna fe ai difethodd hwynt oll, oddieithr yr Wyth
dyn hynnu yn unig y rhai oeddent yn yr Arch. Nid
oes fawr o Amser e'r pan fu y Plae yn Ffrainge,
trwy yr hwn yr yscybwyd ymaith lawer o Filoedd.
Nawr tel ac y darfu i'r Arglwydd yn Drugarog
achyb a gwared Pobol y Gwledydd ymma, a'r
Ynysoedd Brutanaidd oddiamgylch, trwy estyn
Dydd ei Drugaredd iddynt; mi ddymunwn fod ei
fawr Ddaioni ai hir ymaros, yn ei Tywys i Edifeir-
wch a Gwellad Bywyd: Canys y mae yr Arglwydd
fel Tad tyner, yn ceisio Tynu Plant Dynion atto
ef ei hun, trwy ei Addfwynder ai Gariad.

Y cyfaill y Darllenydd, fel y byddo iti a phob
Dyn, gael eiddo aildwyn i rodio yn isel gyda Duw,
a byw y fath Fywyd Duwiol a Sanctaidd, tel y
byddo i'r Diben mawr a da hwnw i ba un y gwnaeth
Duw ddyn, ac y rhoddodd iddo fod a'r y Ddafar, I
osod allan ei glod ai Ogoniant, Gael ei ateb; fel
y byddo itfi a hwynteu gael bod yn ddedwydd i
bob Tragwyddoldeb, yw gwir a didwyll Ddym-
niad un o'r Bobol a elwir *Quakers*.

BENJAMIN HOLME.

☛ Fe all y Darllenydd gael Hanes mwy Cyflawn a Neullduol
o'n Egwyddorion, mewn Llyfr a elwir APOLOGY a
scrutenwyd gan ROBERT BARCLAY; ac a Brintwyd yn
Saefneg, yn Lladin, yn Dwtch, ac yn Franeg, &c.

T E R F Y N.

